

*Numer Pierwszy
Wydanie Targowe
X/2010*

BIULETYN INFORMACYJNY

Krajowych Targów Aktywnych Form Pomocy Biłgoraj 2010

Promotorzy:

*Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
Wójt Gminy Biłgoraj*

Główny Organizator:

Janowskie Stowarzyszenie Niesienia Pomocy HUMANUS Janów Lubelski

Medialni Sponsorzy:

Gazeta Wyborcza o/Lublin, TVP Lublin, Polskie Radio Lublin

MINISTERSTWO
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
SEKRETARZ STANU
Jarosław Duda

Warszawa, dnia 14 października 2010 r.

***Szanowni Państwo
Uczestnicy
Pierwszych Krajowych Targów
Aktywnych Form Pomocy***

Serdecznie dziękuję za podjęcie inicjatywy i wysiłek włożony w zorganizowanie Pierwszych Krajowych Targów Aktywnych Form Pomocy w Biłgoraju.

To ważne, że władze samorządowe wspólnie z organizacjami pozarządowymi starają się wykorzystywać rozwiązania prawno-instytucjonalne wpisane w pojęcie aktywnych form pomocy. Dzisiaj, takie instytucje jak centra i kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne oraz inne formy przedsiębiorstw społecznych, a także takie instrumenty aktywnego oddziaływania jak: kontrakt socjalny, czy indywidualny program zatrudnienia socjalnego, stały się powszechnie znanymi, efektywnymi środkami wsparcia i pomocy w powrocie niektórych osób do ponownego pełnienia ról społecznych i zawodowych.

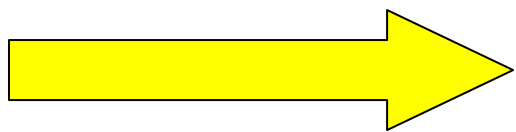
Z przykrością informuję, że ze względu na wcześniejsze zobowiązania i związane z tym pilne obowiązki służbowe nie będę mógł uczestniczyć w tym spotkaniu.

Jestem przekonany, że bogaty merytorycznie program Targów Aktywnych Form Pomocy w Biłgoraju, a także możliwość wymiany doświadczeń przyczyni się do lepszego wykorzystywania istniejących rozwiązań w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

To czas, który winien również zostać spożytkowany na ewentualne sformułowanie propozycji modyfikacji systemowych, wskazanie barier w korzystaniu z instrumentarium aktywnych form pomocy oraz rozpowszechnianiu dobrych wzorców partnerskiej współpracy.

Tego życzę Wszystkim uczestnikom Targów Aktywnych Form Pomocy.

REFERATY WPROWADZAJĄCE

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Pomocy i Integracji Społecznej
Krystyna Wyrwicka

DLACZEGO WARTO ZAKŁADAĆ PODMIOTY ŚWIADCZĄCE USŁUGI Z OBSZARU AKTYWNYCH FORM POMOCY?

1. Dlaczego warto zakładać Centra i Kluby Integracji Społecznej?

Bardzo często możemy spotkać się z opinią, że zmniejszanie udziału niektórych kategorii długookresowych beneficjentów pomocy społecznej wymaga długotrwałych i kosztownych działań. Można jednak doprowadzić do stanu, w którym wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia (kwalifikacji) osób zagrożonych wykluczeniem społecznym szczególnie tych, które ze względu na dobry stan zdrowia są zdolne do zmiany swojej sytuacji przy uzyskaniu odpowiedniego wsparcia, zwiększa się udział dochodów własnych z pracy, maleje stopa bezrobocia, a w konsekwencji poziom ubóstwa. Tym bardziej, że jak wykazały przeprowadzone pod koniec 2003 r., analizy stopnia oddziaływania „prostych” programów rynku pracy (np. prace interwencyjne, roboty publiczne) na zmianę sytuacji osób bezrobotnych, skuteczniejszymi metodami okazały się te, które łączą kilka instrumentów oddziaływania. Jako przykład można wskazać wskaźnik powrotu do zatrudnienia, który w przypadku robót publicznych wynosił ok. 18%, podczas gdy w przypadku programów specjalnych niemal 70%. Szczegółowe zestawienie przedstawia Tabela nr 1.

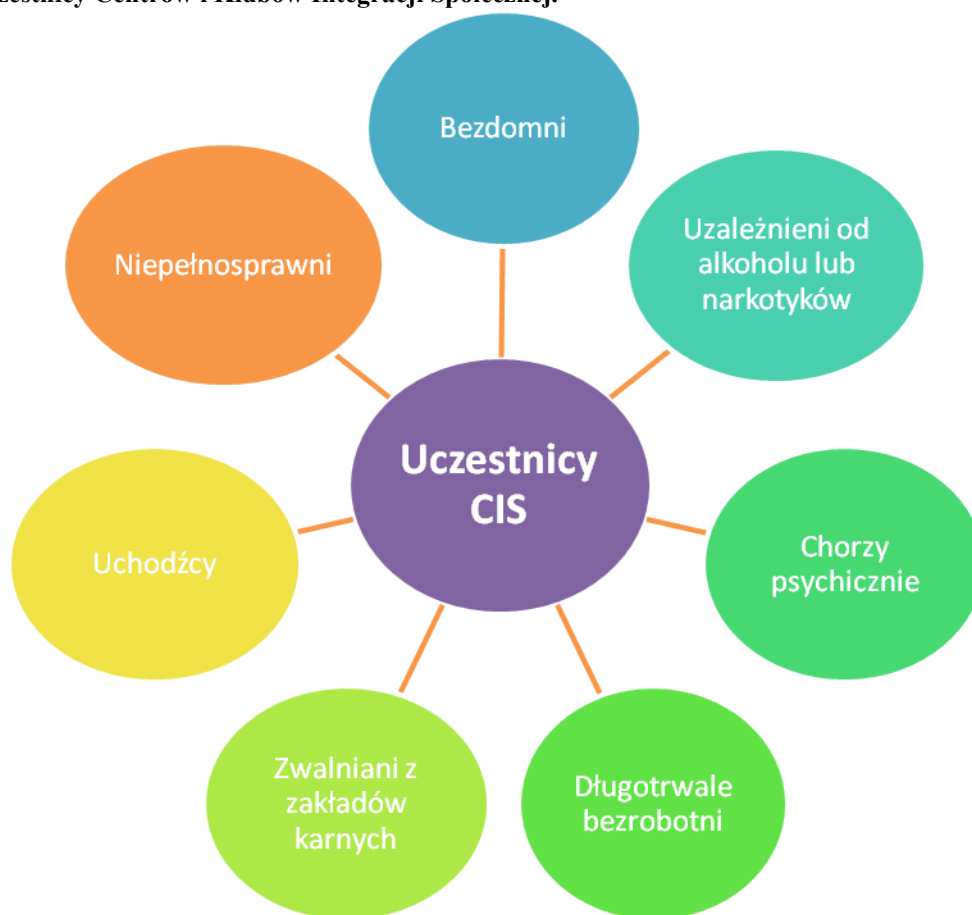
Tabela nr 1. Efektywność zatrudnieniowa programów specjalnych w okresie 2000-2002.

Rodzaj programu rynku pracy		Stopa ponownego zatrudnienia (w %)	Koszt ponownego zatrudnienia (w zł)	Koszt udziału 1 osoby w programie (w zł)
Programy specjalne	2002 r.	70,3	9 509	2 752
	2001 r.	62,4	9 026	4 551
	2000 r.	61,4	8 244	2 891
Prace interwencyjne	2002 r.	68,0	3 363	1 603
	2001 r.	67,8	3 769	2 307
	2000 r.	62,9	2 253	1 700
Roboty publiczne	2002 r.	17,9	19 070	2 571
	2001 r.	13,3	28 069	3 403
	2000 r.	13,4	21 043	2 600
Staże absolwenckie	2002 r.	41,0	13 977	2 599
	2001 r.	35,2	8 448	2 503
	2000 r.	34,9	9 215	2 325

Takie właśnie podejście stało u podstaw stworzenia w okresie 2003-2004 nowych rozwiązań prawnych wprowadzających narzędzia aktywnej integracji w postaci indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego oraz kontraktu socjalnego, które to

sankcjonowały zmianę podejścia do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które jednocześnie korzystają ze świadczeń pomocy społecznej. Dlatego też w latach 2003-2004 zdecydowano się na przyjęcie kilku istotnych aktów prawnych, których celem było wprowadzenie instrumentarium aktywnej polityki społecznej, tj.: (a) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym¹, (b) ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie², (c) oraz ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy³.

Rys. 1. Uczestnicy Centrów i Klubów Integracji Społecznej.

Dorobek i doświadczenia praktyczne okresu 2000-2004 w zakresie poszukiwań nowych rozwiązań z zakresu aktywnej polityki społecznej stały się trwałymi podstawami dalszego rozwoju sektora gospodarki społecznej. Gospodarka społeczna stała się niezmiernie ważnym elementem polityki zatrudnienia, bowiem w przestrzeniach lokalnych w sferze szeroko pojmowanych usług społecznych umożliwia utworzenie miejsc pracy oraz stosowanie elastycznych form zatrudnienia dla osób będących najtrudniejszą grupą klientów dla publicznych służb zatrudnienia. Kolejne lata przyniosły nie tylko zmiany w prawie, ale również uzupełniły listę instytucji udzielających pomocy i wsparcia o nowe podmioty, świadczące usługi reintegracji społecznej i zawodowej, czyli **centra i kluby integracji**

¹ Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.

² Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.

³ Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.

społecznej, które z założenia pełnią również funkcję „inkubatorów” niektórych form gospodarki społecznej, w szczególności spółdzielczości socjalnej.

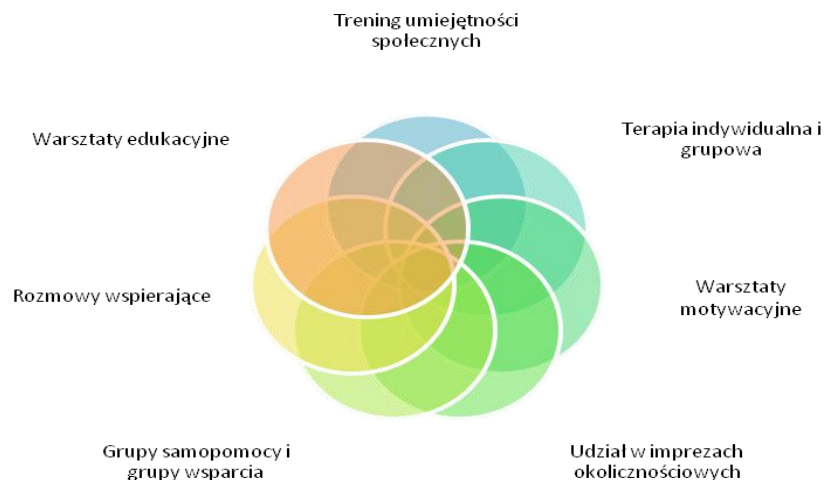
2. Cele działalności Centrów i Klubów Integracji Społecznej

Misją każdego Centrum (CIS) lub Klubu Integracji Społecznej (KIS) jest dostarczanie usług z zakresu reintegracji społeczno- zawodowej osobom, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym lub powodującej ubóstwo, które mogą grozić im pozostawaniem w sferze wykluczenia społecznego, a jednocześnie gotowe są poddać się procesowi pomocy zwanym **indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego** (to w przypadku CIS) lub **kontraktem socjalnym** (to w przypadku KIS).

Wykonanie misji instytucji reintegracji społeczno-zawodowej polega na zrealizowaniu szeregu zadań w sposób kompatybilny z potrzebami indywidualnych uczestników zajęć w określonym odcinku czasu, a efektem działań powinno być usamodzielnienie osób dotkniętych dysfunkcjami, oraz stworzenie instytucjonalnych mechanizmów na poziomie lokalnym, umożliwiających zatrudnienie.

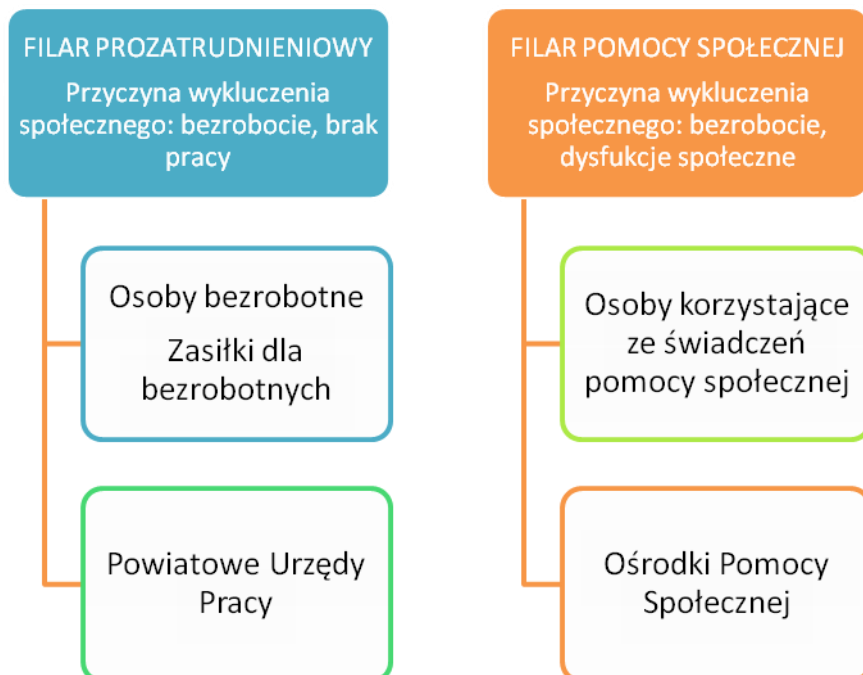
Rys. 2. Przykładowe formy reintegracji społecznej.

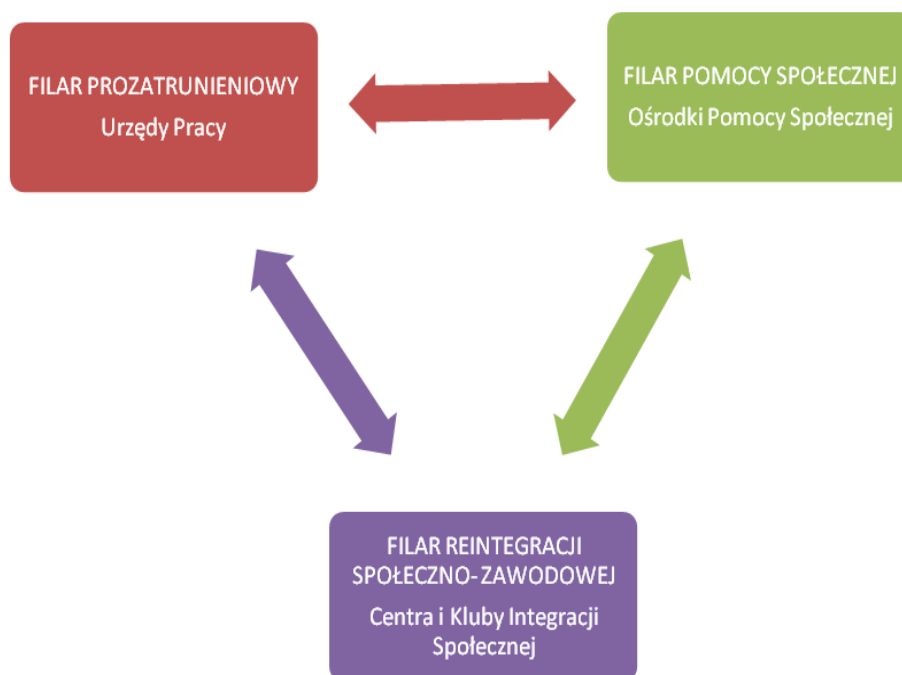
3. Centra i Kluby Integracji Społecznej jako filar architektury wsparcia w środowisku lokalnym

Przed 2004 r. lokalna architektura instytucji wsparcia osób potrzebujących pomocy państwa z uwagi na pozostawanie w „stanie bezrobocia”, a także osób pozostających na „utrzymaniu pomocy społecznej”, składała się z dwóch podstawowych filarów, a mianowicie:

Rys. 3 System pomocy i wsparcia do 2004 r.

Rys. 4 System pomocy i wsparcia po 2004 r.

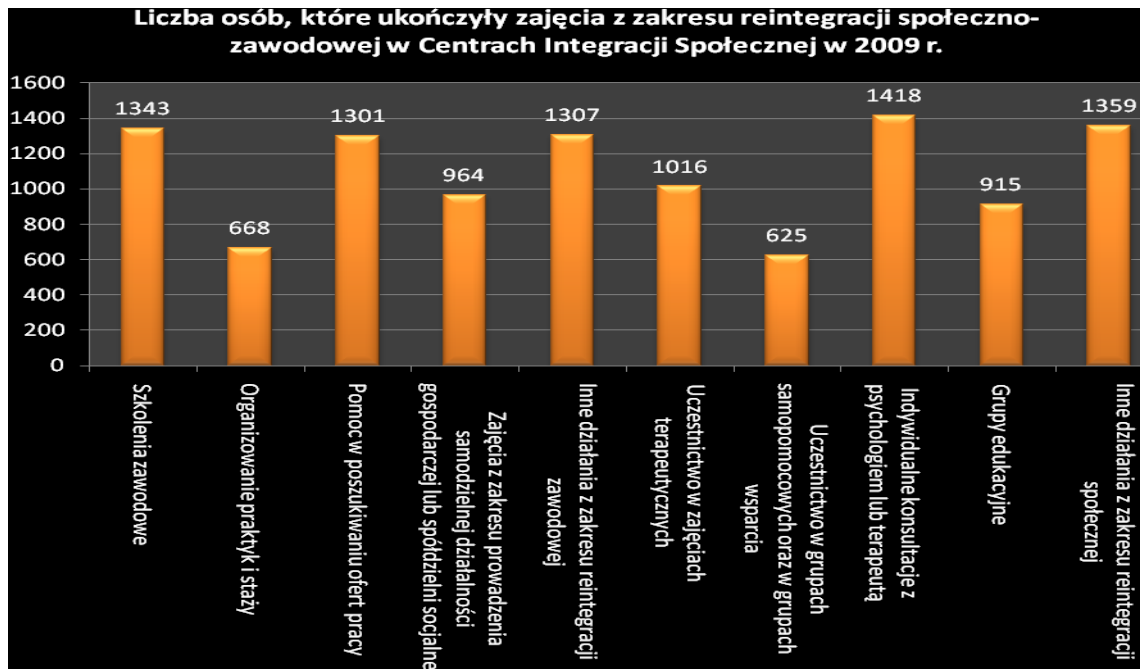

Postawione pytanie, „dlaczego warto tworzyć centra i kluby integracji społecznej” w tym miejscu uzyskuje pierwszą odpowiedź. Instytucje reintegracji społeczno-zawodowej są uzupełnieniem systemu wsparcia i pomocy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i stają się „efektem mnożnikowym” całego tego systemu. Bowiem dzięki tym instytucjom można wpływać na zmianę postaw beneficjentów pomocy społecznej, dążyć w sposób bardziej efektywny do ich ekonomicznego usamodzielniania, a także włączania ich do ponownego pełnienia ról społecznych w lokalnym środowisku. Kolejnym argumentem przemawiającym za tym, że warto tworzyć CIS lub KIS jest stworzenie nowych instytucji oferujących nowe miejsca pracy dla specjalistów z zakresu problematyki rozwiązywania problemów społecznych w gminie. Warto również podkreślić, iż jednostki te mają również możliwość ubiegania się o różnego rodzaju zewnętrzne źródła finansowania⁴ (m.in. Program Operacyjny Kapitał Ludzki, środki Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu), które dodatkowo mogą wzbogacić wachlarz różnego rodzaju działań z zakresu integracji społecznej oferowanych mieszkańcom, a tym samym przyczynić się do zmniejszenia problemu wykluczenia społecznego w lokalnych społecznościach. W 2010 r. Instytucja Zarządzająca PO KL zaleciła wszystkim regionalnym Instytucjom Pośredniczącym wyodrębnienie w Planach Działań na 2010 r. konkursów i alokacji w Działaniu 7.2.1 lub co najmniej wprowadzenie wyraźnych kryteriów strategicznych, preferujących powstawanie lub funkcjonowanie Centrów lub Klubów Integracji Społecznej. Innym argumentem przemawiającym za utworzeniem Centrum Integracji Społecznej jest możliwość świadczenia

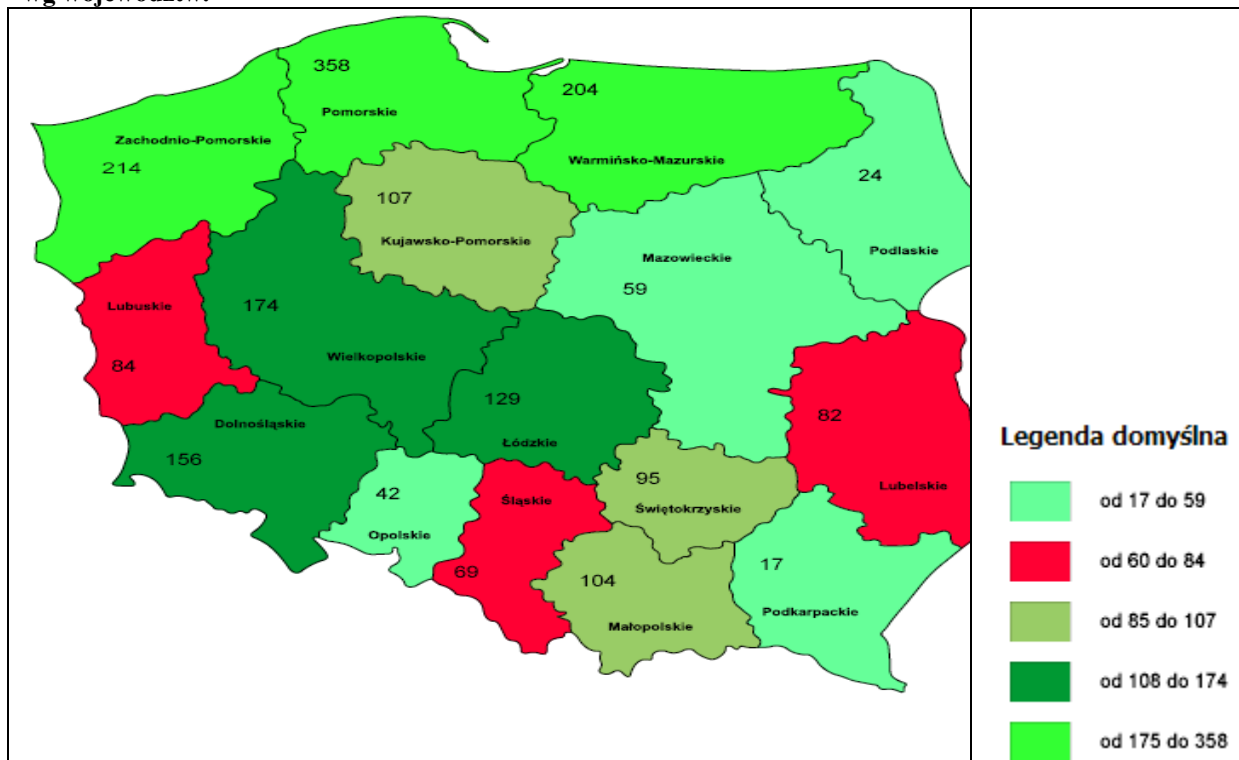
⁴ Jak wynika z badań przeprowadzonych na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w 2006 r. aż 75% funkcjonujących Centrów Integracji Społecznej, które zakończyły co najmniej jedną edycję IPZS pozyskało środki unijne, zaś udział środków EFS w ogólnej kwocie wpływów pozyskanych przez CISy wyniósł 43%. Źródło: Monitoring ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Badanie skuteczności reintegracji społecznej i zawodowej. Raport końcowy, Leś E. (red. naukowa), Pracownia Badań Organizacji Non-Profit, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2007, s. 14.

usług przez jego uczestników na rzecz lokalnej społeczności. Mogą oni bowiem, w ramach warsztatów zawodowych wykonywać prace na obiektach użyteczności publicznej, nabywając jednocześnie w praktyce nowe umiejętności zawodowe.

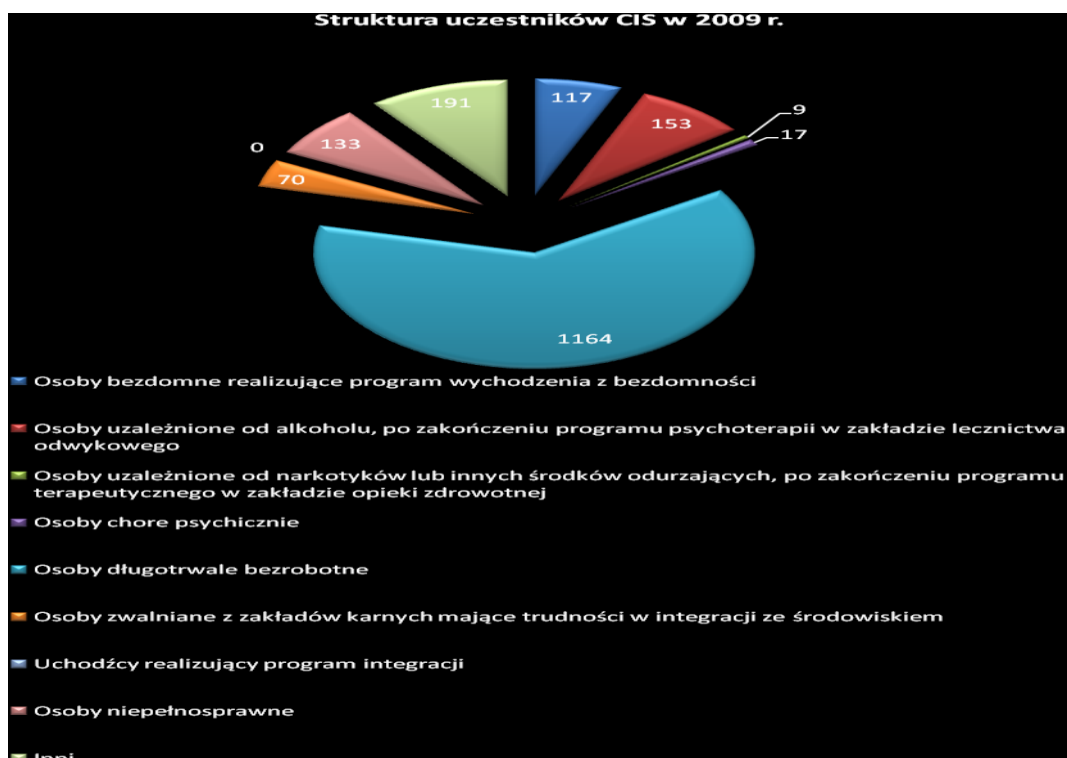
Wykres nr 1.

Mapa nr 1. Liczba osób, które ukończyły zajęcia w Centrum Integracji Społecznej w 2009 r. wg województw.

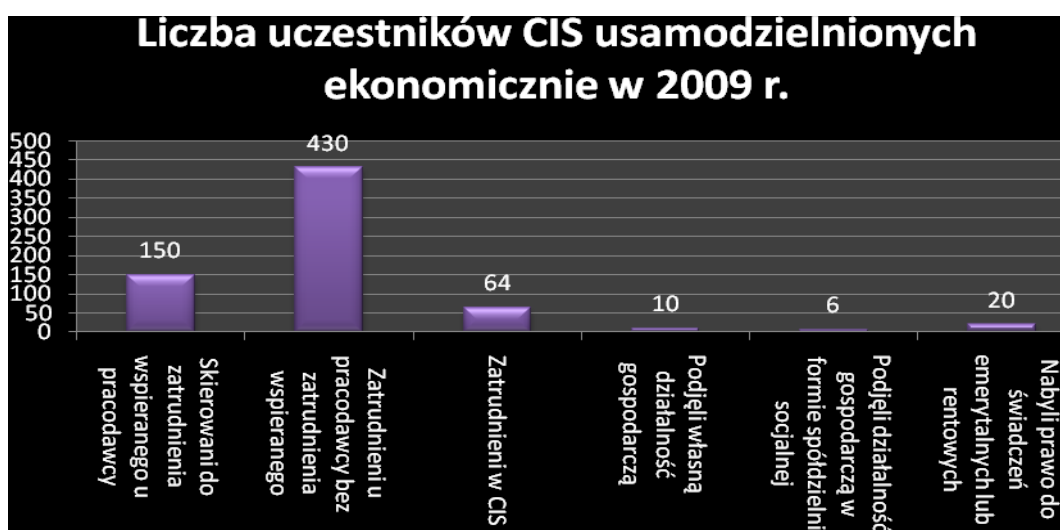

Wykres nr 2.

W 2009 r. w zajęciach w Centrach Integracji Społecznej uczestniczyło ogółem 3 820 osób, 2 890 osób rozpoczęło zajęcia, a 1 918 je ukończyło. Wśród uczestników CIS usamodzielnionych ekonomicznie największą grupę stanowiły osoby, którym udało się podjąć zatrudnienie na otwartym rynku pracy (430 osób) oraz osoby, które zostały skierowane do zatrudnienia wspieranego u pracodawcy (150 osób). Sytuację zawodową uczestników CIS usamodzielnionych ekonomicznie przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 3.

2. WARTO TWORZYĆ SPÓŁDZIELNIE SOCJALNE

Możliwość prowadzenia działalności gospodarczej w formule spółdzielni socjalnej została wprowadzona do polskiego prawa po raz pierwszy w 2003 r. wraz z ustawą o zatrudnieniu socjalnym, jako nowy sposób aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ustawa szczegółowo regulująca zasady funkcjonowania spółdzielni socjalnych, po kilku latach starań, została ostatecznie przyjęta 27 kwietnia 2006 r. Zgodnie z zawartymi tam przepisami każda spółdzielnia socjalna oprócz prowadzenia działalności gospodarczej zobowiązana jest do podejmowania działań na rzecz:

- **społecznej reintegracji** jej członków, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu;
- **zawodowej reintegracji** jej członków, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy - a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej.

Ponadto zgodnie z zapisami ustawy może ona prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego oraz działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Od 2009 r. spółdzielnię socjalną mogą również założyć, co najmniej dwie spośród następujących osób prawnych:

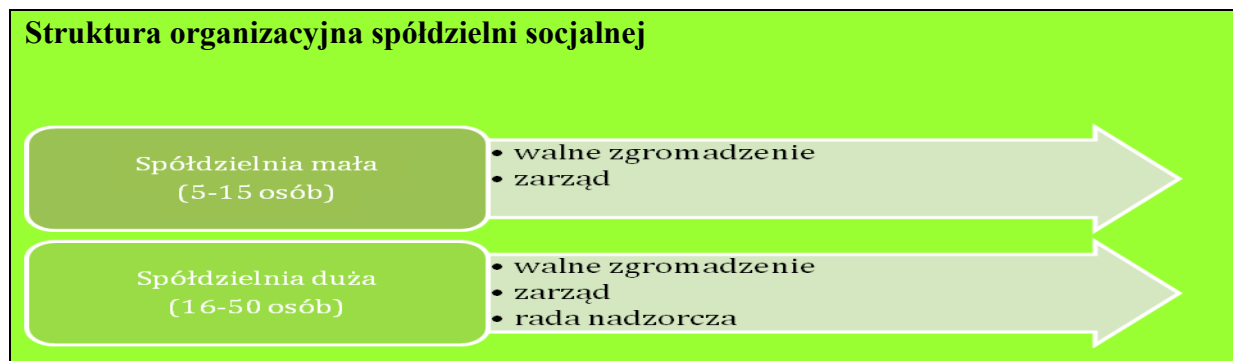
- **organizacje pozarządowe** w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- **jednostki samorządu terytorialnego;**
- **kościelne osoby prawne.**

Osoby prawne po założeniu spółdzielni socjalnej zobowiązane są do zatrudnienia w niej, co najmniej 5 osób spośród tych wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych w terminie 6 miesięcy od zarejestrowania spółdzielni w Krajowym Rejestrze Sądowym.

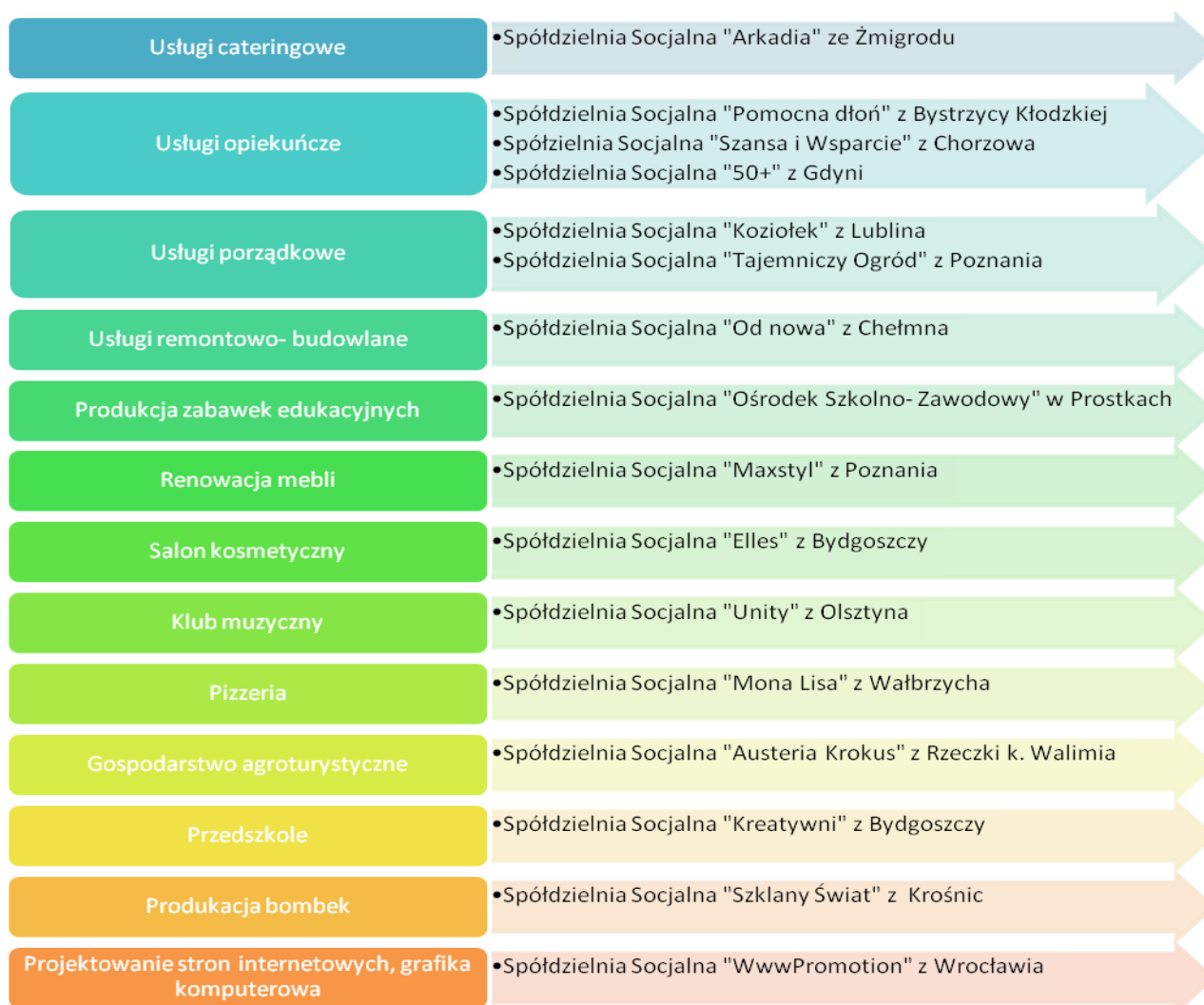
Punktem wyjścia do założenia spółdzielni socjalnej powinien być przemyślany pomysł na działalność gospodarczą, który to będzie podstawą biznesplanu planowanej działalności. Biznesplan powinien powstać w oparciu o kilka podstawowych wyznaczników, tj.: rozpoznane umiejętności przyszłych członków spółdzielni socjalnej oraz analizę zapotrzebowania na nasze produkty i usługi na lokalnym rynku. Już na tym etapie warto poszukać wsparcia w instytucjach i organizacjach, które na przykład prowadzą ośrodki, czy inkubatory gospodarki społecznej⁵ w ramach projektów współfinansowanych ze środków europejskich lub też organizacji, które na co dzień statutowo zajmują się tą tematyką. Warto też nawiązać kontakt z Powiatowym Urzędem Pracy, który może przyznać przyszłym członkom spółdzielni socjalnej dotację ze środków Funduszu Pracy na rozpoczęcie działalności w wysokości nie przekraczającej 4-krotności przeciętnego wynagrodzenia na każdego członka założyciela. Proces rejestracji spółdzielni socjalnej kończy się wraz z

⁵ Na terenie woj. opolskiego funkcjonuje m.in. Byczyński Inkubator Gospodarki Społecznej (więcej informacji: www.inkubator.byczyna.pl). Bezpłatne doradztwo świadczone jest również w ramach projektu „Wsparcie dla opolskiego modelu ekonomii społecznej”, realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu.

nabyciem przez nią osobowości prawnej. Spółdzielnia nabywa osobowość prawną i rozpoczyna działalność gospodarczą w momencie jej zarejestrowania. Jeżeli spółdzielnia chce rozpocząć działalność w terminie późniejszym niż moment rejestracji jej członkowie powinni przyjąć stosowną uchwałę. Jest to dość istotne, gdyż moment rozpoczęcia działalności gospodarczej jest również datą rozpoczęcia rozliczeń z Urzędem Skarbowym.

Kilka przykładów profilu działalności spółdzielni socjalnych:

3. DLA KOGO WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ?

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.) określa, że do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zalicza się uczestnictwo tych osób w Warsztatach Terapii Zajęciowej (WTZ). Ustawa definiuje ten podmiot, jako „*wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia*”.

Głównym celem WTZ poza rehabilitacją społeczną jest aktywizacja zawodowa w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne. Realizacja powyższych celów zmierza do usamodzielnienia uczestników, poprzez wyposażenie ich w umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijania psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Warsztaty mogą być organizowane przez trzy grupy podmiotów: organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), jednostki samorządu terytorialnego oraz rynek pracy. Warsztat nie posiada osobowości prawnej ani zdolności do czynności prawnych, stanowi część struktury organizacyjnej jednostki, która go utworzyła.

Proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych odbywa się poprzez zastosowanie różnorodnych technik terapii zajęciowej, prowadzonych w poszczególnych pracowniach terapeutycznych. Skuteczność terapii zapewnia przygotowanie odpowiednio **indywidualnego programu rehabilitacji**, w którym określa się formy i zakres rehabilitacji oraz metodę i naukę umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy. W realizacji tego programu niezwykle ważna jest współpraca z rodziną lub opiekunami uczestników warsztatu. Indywidualny program rehabilitacji uczestnika zawiera informacje dotyczące osoby niepełnosprawnej, planowanych działań wobec uczestnika i spodziewanych efektów tych działań. Podczas rehabilitacji uczestnika dąży się do uzyskania optymalnych, zaplanowanych w tym programie efektów, poprzez działania terapeutyczne dostosowane do indywidualnych jego potrzeb.

Indywidualny program odgrywa istotną rolę w kontekście określania przyszłości społeczno - zawodowej uczestnika, ponieważ w warsztacie działa rada programowa, w skład której wchodzi: kierownik warsztatu, specjaliści do spraw rehabilitacji, instruktorzy terapii zajęciowej, psycholog, doradca zawodowy lub instruktor zawodu. Rada dokonuje okresowej, nie rzadziej, niż co 3 lata, kompleksowej oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji uczestnika warsztatu. Jeśli rada stwierdzi, że osoba niepełnosprawna nabyła umiejętności zawodowe, wnioskuje o zatrudnienie jej i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na przystosowanym stanowisku pracy. W przypadku braku nabycia przez osobę niepełnosprawną umiejętności społeczno-zawodowych oraz niepomyślnych rokowań, co do możliwości osiągnięcia postępów uzasadniających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy rada wnioskuje o skierowanie osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia pomocy społecznej. Rada programowa ma możliwość przedłużenia uczestnictwa w terapii ze względu na pozytywne rokowania, co do przyszłych postępów w rehabilitacji, umożliwiających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie

rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy, albo okresowy brak możliwości podjęcia zatrudnienia, albo okresowy brak możliwości skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia.

Uczestnikami warsztatów mogą być osoby posiadające prawnie potwierdzony status niepełnosprawności, niezdolne do podjęcia pracy. Osoby niepełnosprawne, przyjmowane do warsztatu po 1 stycznia 1998 r., muszą posiadać w swoim orzeczeniu wskazanie do uczestnictwa w terapii zajęciowej. Zgłoszenia osób niepełnosprawnych, które chcą uczestniczyć w warsztacie przyjmuje i zatwierdza, w uzgodnieniu z powiatowym centrum pomocy rodzinie, jednostka zamierzająca utworzyć warsztat lub jednostka prowadząca warsztat.

W 2009 r. utworzono 8 nowych warsztatów terapii zajęciowej dla 209 uczestników. Z zajęć w warsztacie skorzystało ogółem 23 028 osób niepełnosprawnych. Kwota środków PFRON przeznaczona na koszty działalności WTZ wyniosła 332 728 949,00 zł.

4. ZAZ – SPRAWNOŚĆ I AKTYWNOŚĆ

Głównym celem funkcjonowania Zakładów Aktywności Zawodowej jest przygotowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia zatrudnienia. Z założenia są one swego rodzaju „pomostem” dla osób niepełnosprawnych pomiędzy Warsztatem Terapii Zajęciowej a otwartym rynkiem pracy. Zakład Aktywności Zawodowej może być założony przez:

- gminę;
- powiat;
- fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, które składają we właściwej jednostce organizacyjnej samorządu województwa wniosek o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania jednostki.

Punktem wyjścia do utworzenia Zakładu Aktywności Zawodowej jest złożenie wniosku o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania zakładu w samorządzie województwa.

By móc uzyskać status Zakładu Aktywności Zawodowej wśród zatrudnionych musi znaleźć się co najmniej 70% osób niepełnosprawnych, w szczególności skierowanych do pracy przez powiatowe urzędy pracy, przy czym wskaźnik zatrudnienia osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie może być wyższy niż 35% ogółu zatrudnionych.

Zgodnie z ustawą koszty utworzenia i działania ZAZ są finansowane ze środków PFRON, samorządu terytorialnego, (co najmniej 10% kosztów działania i co najmniej 25% kosztów utworzenia) oraz innych źródeł⁶. Procentowy udział samorządu województwa w kosztach funkcjonowania ZAZ może być zmniejszany, pod warunkiem, że pozyskane zostaną inne źródła finansowania jego działalności.

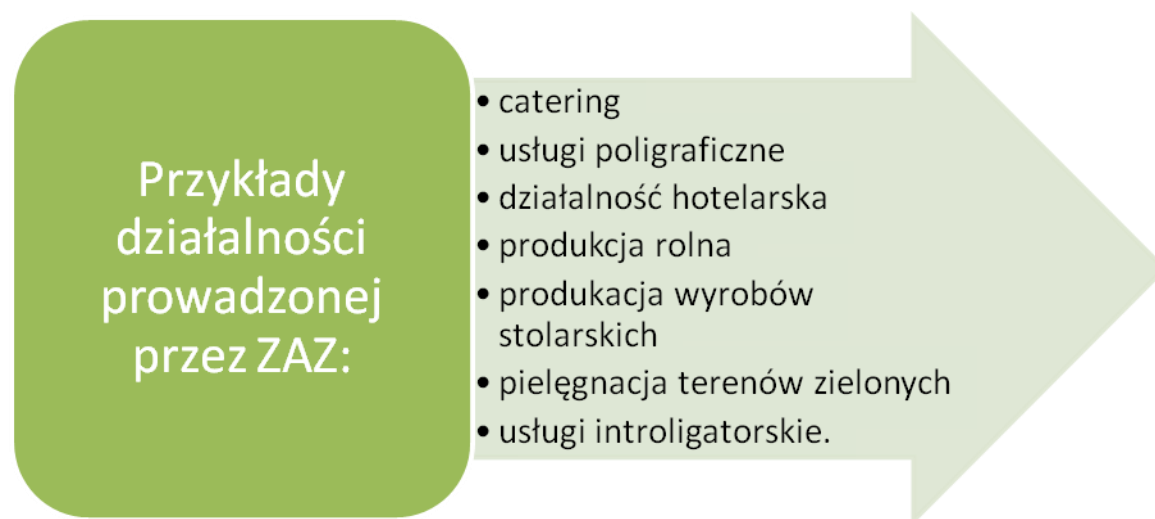
Każdy Zakład Aktywności Zawodowej zobowiązany jest również do utworzenia **zakładowego funduszu aktywności**, z którego mogą być finansowane wydatki związane z: usprawnieniem i dodatkowym wyposażeniem stanowisk pracy, wspomagającym samodzielne

⁶ Zakłady Aktywności Zawodowej, podobnie jak Centra Integracji Społecznej, nie mogą prowadzić działalności polegającej na wytwarzaniu wyrobów przemysłu paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych, w których zawartość alkoholu przekracza 1,5% oraz wyrobów z metali szlachetnych, wyrobów z udziałem metali szlachetnych lub handlu tymi wyrobami.

funkcjonowanie osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, poprawą warunków pracy⁷, zakupem sprzętu i wyposażenia wspomagającego osoby niepełnosprawne w samodzielnym życiu i uczestnictwie w życiu społecznym w lokalnym środowisku, pomocą w przygotowaniu osób niepełnosprawnych do pracy poza ZAZ i wyrównaniem ich szans w nowym miejscu pracy, doksztalcaniem⁸, przekwalifikowaniem i szkoleniem osób niepełnosprawnych, pomocą w przygotowaniu, budowie, remoncie i wyposażeniu indywidualnych i zbiorowych form mieszkalnictwa chronionego dla osób niepełnosprawnych, rekreacją i uczestnictwem osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym oraz pomocą w zaspokajaniu innych potrzeb socjalnych i związanych z rehabilitacją społeczną osób niepełnosprawnych.

Kierownik ZAZ zobowiązany jest także do utworzenia **zespołu programowego**, którego głównym zadaniem jest opracowywanie **indywidualnych programów rehabilitacji zawodowej i społecznej** (IPRZS) dla zatrudnionych osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego lub znacznego stopnia niepełnosprawności. Celem IPRZS jest osiągnięcie optymalnego poziomu uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i zawodowym.

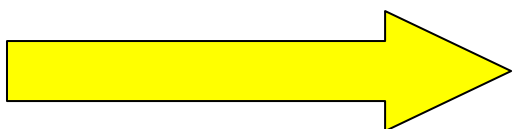
Pod koniec 2008 r. w Polsce funkcjonowało 53 Zakłady Aktywności Zawodowej, które łącznie zatrudniały 1903 beneficjentów, z czego 85,6% stanowiły osoby ze znacznym, a 14,4% osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Większość funkcjonujących ZAZów prowadziła działalność wytwórczo- usługową (67,9%), niemal ¼ wyłącznie działalność usługową, zaś 7,5% wyłącznie działalność wytwórczą.⁹

⁷ Wydatki zakładowego funduszu aktywności przeznaczone na poprawę warunków pracy nie mogą przekraczać 30% jego rocznych wpływów.

⁸ Pomoc związana z podwyższaniem kwalifikacji oraz poprawą sytuacji mieszkaniowej zatrudnionych w ZAZ osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego lub znacznego stopnia niepełnosprawności może być udzielona w formie pomocy bezwrotnej, zakupów bezpośrednich lub w formie nieoprocentowanej pożyczki. Na wniosek osoby niepełnosprawnej pożyczka może być umorzona, pod warunkiem jednak, że zostanie wykorzystana zgodnie z przeznaczeniem.

⁹ Zakłady Aktywności Zawodowej. Raport z badania, TNS OBOP dla PFRON, Warszawa 2009, s. 9, 13.

Jan Mazur OSPPE (Ordo Sancti Pauli Primi Eremitae - Zakon Świętego Pawła Pierwszego Pustelnika)

Prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego

PERSPEKTYWA ETYCZNA PRACY SOCJALNEJ I EKONOMII SPOŁECZNEJ W ENCYKLICE *CARITAS IN VERITATE*¹⁰

Moralno-społeczne przesłanie encykliki Benedykta XVI *Caritas in veritate* z 29 czerwca 2009 roku, zawiera cały szereg odniesień zarówno do pracy socjalnej, jak i do ekonomii społecznej. Obie te kategorie zostały ujęte w perspektywie moralnej (etycznej). Ponieważ ich rozumienie nie zostało oddzielnie zdefiniowane przez Autora encykliki, więc należy założyć, że kryje w sobie sens nadawany im przez nauki społeczne, jak również praktykę społeczną. Dla klarowności obecnego wystąpienia warto pokrótce uświadomić sobie to, czym są praca socjalna i ekonomia społeczna¹¹, jakie nadaje się im znaczenie w teorii i praktyce, zwłaszcza w praktycznej polityce społecznej.

1. Pojęcie pracy socjalnej i ekonomii społecznej

Jeśli chodzi o pracę socjalną, to trzeba odwołać się do definicji przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych w Montrealu (Kanada) w lipcu 2000 roku. Wedle tego ujęcia, praca socjalna jest zawodem, który promuje społeczne zmiany, rozwiązywanie problemów we wzajemnych ludzkich relacjach oraz wzmocnienie i wyzwolenie ludzi dla osiągnięcia przez nich dobrostanu. Fundamentem dla pracy socjalnej są dwie główne zasady: praw człowieka i sprawiedliwości społecznej. Do jej istoty należy wkraczanie tam, gdzie dochodzi do wadliwych wzajemnych relacji między ludźmi a ich środowiskiem. W tym celu praca socjalna wykorzystuje teorie ludzkich zachowań i systemów społecznych¹². Zatem do najbardziej charakterystycznych cech pracy socjalnej należą:

a) zinstytucjonalizowana forma pomocy;
b) profesjonalizm (odwoływanie się do teorii);
c) świadoma pomoc wedle określonych metod. Jest to pomoc człowiekowi, rodzinie czy grupie dotycząca ich funkcjonowania społecznego (w ramach odpowiednich ról społecznych). Natomiast cele pracy socjalnej polegają na zapewnieniu podstawowych warunków do życia tym, którzy są ich pozbawieni. Wobec tego można wyodrębnić:

a) cel kompensacyjny - zaspokajanie potrzeb indywidualnych tym jednostkom, które nie zaspokajają potrzeb we własnym zakresie;

¹⁰ Referat przygotowany na ogólnopolską konferencję naukową „Targi Aktywnych Form Pomocy” - Nadrzeczce k. Biłgoraja, 15 X 2010 r.

¹¹ Szerzej na ten temat w: P. Sałustowicz, *Praca socjalna. Między dyscypliną a profesją*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 2003 (seria: *Biblioteka Pracownika Socjalnego*); *Ekonomia społeczna na poziomie lokalnym*, „Trzeci Sektor” 2010, nr 21 (kwartalnik Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa).

¹² Por. Internet: http://www.zgapa.pl/zgapedia/Praca_socjalna.html (27 IX 2010 r.); J. Mazur, *Wprowadzenie. Ex caritate pro bono*, w: *Ex caritate pro bono. Szkice o pracy socjalnej*, red. J. Mazur, Wydawnictwo „Płatan”, Kraków – Lublin 2009, s. 6-9; Tenże, *Duch pracy socjalnej w kontekście pytania o człowieka*, w: *Współczesne wyzwania i metody pracy socjalnej*, red. W. Szymczak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2009, s. 13-20.

- b) cel ochronny - minimalizowanie negatywnego wpływu tych czynników, które nie mogą być wyeliminowane;
- c) cel promocyjny - wspomaganie w osiągnięciu bardziej satysfakcjonującego stylu życia¹³.

W pracy socjalnej, pojmowanej, jako teoria i praktyka, niezbędny jest system wartości, który wskazuje na jej sens, daje motywację, uzasadnia działania. W kręgu cywilizacji euroatlantyckiej praca socjalna odwołuje się do chrześcijańskiego dziedzictwa wartości, które z czasem zaczęto postrzegać w kluczu humanitarnych i demokratycznych idei. Obejmuje ono przede wszystkim poszanowanie godności człowieka i wynikających z tej godności jego praw. Wartością pochodną i zarazem jakby równorzędną jest sprawiedliwość społeczna. Humanizm oświeceniowy w nawiązaniu do tej idei akcentuje równość i wolność człowieka, które to wartości urastają do rangi priorytetowych. W środowiskach liberalnych szczególnie podkreślana jest wolność, zaś w przypadku Nowej Lewicy – równość.

W każdym bądź razie prawa człowieka oraz sprawiedliwość społeczna stanowią podstawę motywacji i uprawnień do działań w ramach pracy socjalnej. Sama zaś praca socjalna potrzebuje wszakże ducha solidarności z tymi, którzy są w niekorzystnej sytuacji życiowej. Pracownicy socjalni w tym właśnie duchu dążą (powinni dążyć) do złagodzenia ubóstwa oraz uwolnienia od niego najsłabszych, marginalizowanych czy wykluczonych społecznie celem ponownego włączenia ich do społeczności.

Szczegółowe wartości pracy socjalnej znajdują swój wyraz w kodeksach etycznych. W Polsce takim kodeksem powszechnie uznawanym (obowiązującym) jest *Kodeks Etyczny Polskiego Towarzystwa Pracowników Socjalnych*. Znajduje się w nim zapis, że jest on nie tylko zbiorem nakazów i zakazów, których należy przestrzegać, wykonując zawód pracownika socjalnego, lecz jest również przekazaniem pewnych wartości, między innymi takich jak: a) działania na rzecz dobrobytu społecznego; b) poprawa warunków bytu osób, rodzin, grup; c) działania, zaangażowanie na rzecz sprawiedliwości społecznej¹⁴.

Odnosnie do pojęcia ekonomii społecznej trzeba stwierdzić, że jest ono dość rozciągliwe pod względem znaczeniowym. Aby je dobrze zrozumieć, warto zwrócić uwagę na instytucje, które stanowią niejako „rdzeń” ekonomii społecznej, mianowicie na tzw. przedsiębiorstwa społeczne.

Wedle definicji europejskiej sieci badawczej EMES ([European Research Network](http://www.emes.eu)), za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w maksymalizację zysku lub dla zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli.

EMES określa kryteria społeczne i ekonomiczne, którymi powinny charakteryzować się inicjatywy wpisujące się w ekonomię społeczną. Do kryteriów ekonomicznych należy:

- a) prowadzenie w sposób względnie ciągły, regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne;
- b) niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych;
- c) ponoszenie ryzyka ekonomicznego;
- d) istnienie choćby nielicznego płatnego personelu.

Natomiast kryteria społeczne, to:

- a) wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia;
- b) oddolny, obywatelski charakter inicjatywy;
- c) specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania;

¹³ Por. Internet: <http://pl.shvoong.com/social-sciences/1798144-praca-socjalna-wyk%C5%82ady/> (27 IX 2010 r.).

¹⁴ Por. Internet: http://www.ptps.ops.pl/kodeks_etyczny.htm (27 IX 2010 r.).

- d) możliwie wspólnotowy charakter działania;
- e) ograniczona dystrybucja zysków¹⁵.

Od razu należy zaznaczyć, że przytoczone kryteria oznaczają definicję idealnego przedsiębiorstwa społecznego. W praktyce jednak od przedsięwzięć z obszaru ekonomii społecznej nie wymaga się spełnienia wszystkich kryteriów, lecz większości z nich. Na razie ekonomia społeczna dopiero wchodzi do praktyki społecznej, zaś przynależące do niej przedsiębiorstwa społeczne pełnią różnorodne funkcje, które na chwilę obecną sprowadzają się do działań w następujących obszarach:

1. Integracja społeczna i działalność na rynku pracy;
2. Dostarczanie usług publicznych;
3. Usługi społeczne;
4. Usługi techniczne;
5. Usługi o charakterze wzajemnym;
6. Usługi na otwartym rynku;
7. Dostarczanie dóbr publicznych i rozwój wspólnot lokalnych;
8. Działalność handlowa i produkcyjna¹⁶.

2. Perspektywa etyczna działalności społecznej i ekonomicznej

Zważywszy na przedstawione powyżej rozumienie pracy socjalnej i ekonomii społecznej, trzeba teraz postawić pytanie o ich perspektywę etyczną zawartą w encyklice *Caritas in veritate*. Lektura encykliki przynosi pod tym względem wiele klarownych odniesień, wskazując na etyczny (moralny) sens wszelkiego zaangażowania społecznego i ekonomicznego. Wydaje się, iż w kontekście obecnej konferencji na szczególną uwagę zasługuje rozdział III tego dokumentu, zatytułowany: *Braterstwo, rozwój ekonomiczny i społeczeństwo obywatelskie*, a także rozdział IV: *Rozwój ludów, prawa i obowiązki, środowisko*.

Benedykt XVI naucza, że miłość przeżywania w prawdzie powoduje, że człowiek staje wobec zadziwiającego doświadczenia bezinteresownego daru. Dar ten niejako wyraża osobę ludzką i urzeczywistnia jej transcendentny wymiar. Można powiedzieć, że człowiek istnieje dla tego daru. Dzięki przyjęciu jego logiki może w pełni urzeczywistnić się, jako człowiek. Miłość w prawdzie (*Caritas in veritate*) wyzwalająca doświadczenie bezinteresownego daru obecna jest w ludzkim życiu w rozlicznych formach. Jednak często jest niedostrzegana i nieuznawana z powodu egoistycznego zamknięcia się człowieka w sobie. W konsekwencji człowiek taki ulega złudzeniu, że jest jedynym sprawcą samego siebie, jedynym i wyłącznym kreatorem życia własnego i życia społecznego, politycznego, ekonomicznego. Jest to jednak błędne przekonanie, które - ujmując to w języku wiary religijnej – wywodzi się z grzechu pierworodnego, a więc z natury człowieka skłonnej do zła, zdolnej do praktycznego odcinania się od dobra. Człowiek nie jest bowiem samowystarczalny w realizacji samego siebie. Popada w śmiertelne umniejszenie, jeśli świadomie odcina się od swojego źródła, jakim jest Bóg, który – wedle słów Papieża - stworzył człowieka z miłości i w prawdzie, dla bezinteresownego daru.

Benedykt XVI, powołując się na promulgowany przez Jana Pawła II *Katechizm Kościoła Katolickiego*, usilnie zachęca i proponuje, aby rzeczywistość grzechu pierworodnego była uwzględniana nie tylko w osobistym życiu duchowym (religijnym)

¹⁵ Por. Internet: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/433225> (27 IX 2010 r.).

¹⁶ Tamże; por. A. Juros, *Znaczenie przedsiębiorczości społecznej w organizowaniu społeczności lokalnych: nowe drogi świadczenia usług społecznych*, w: *Współczesne wyzwania i metody pracy socjalnej*, dz. cyt., s. 139-162.

poszczególnych ludzi, ale także w interpretacji faktów społecznych i w konkretnym kreowaniu struktur społeczeństwa. Przy okazji warto nadmienić, że do podobnej konkluzji, opartej na zgoła odmiennej podstawie ideowej, doszedł słynny intelektualista Leszek Kołakowski¹⁷.

W encyklice Benedykta XVI widnieją wszakże następujące słowa: „*Niewzględnianie tego, że człowiek ma naturę zranioną, skłoną do zła, jest powodem wielkich błędów w dziedzinie wychowania, polityki, działalności społecznej i obyczajów.* Do dziedzin, w których ujawniają się zgubne skutki grzechu, doszła już od dawna gospodarka. Mamy tego ewidentny dowód również dzisiaj. Przekonanie człowieka, że jest samowystarczalny i że potrafi usunąć zło obecne w historii jedynie poprzez swoje działania, doprowadziło go do uznania szczęścia i zbawienia za immanentne formy dobrobytu materialnego i działania społecznego. Z kolei przekonanie o tym, że ekonomia wymaga autonomii, która nie musi ulegać «wpływowi» o charakterze moralnym, doprowadziło człowieka do tego, że nadużył narzędzia, jakim jest ekonomia, w sposób wręcz niszczycielski. Z czasem przekonania te doprowadziły do powstania systemów gospodarczych, społecznych i politycznych, które podeptały wolność osoby i grup społecznych i właśnie dlatego, nie były w stanie zapewnić obiecywanej sprawiedliwości”¹⁸.

Co zatem robić, by uniknąć tego rodzaju błędów? Benedykt VI formułuje odpowiedź głównie w perspektywie wiary. Według jego ujęcia, odpowiedź tkwi w uznaniu zasady «*caritas in veritate*». Papież pisze, iż miłość w prawdzie „jako absolutnie darmowy Boży dar pojawia się w naszym życiu jako coś, co nie jest należne, co przewyższa wszelkie prawo sprawiedliwości. Dar ze swej natury przekracza zasługę; jego zasadą jest nadmiar. On nas poprzedza w naszej duszy jako znak obecności Boga w nas i [znak] Jego oczekiwania wobec nas”¹⁹.

Miłość w prawdzie „nie rodzi się z myśli i woli człowieka, ale w pewien sposób mu się narzuca”²⁰, jest właśnie darem, który wszyscy otrzymali. „Stanowi siłę tworzącą wspólnotę, jednoczy ludzi ponad barierami i granicami. Wspólnota ludzi może być ustanowiona przez nas samych, ale nigdy o własnych siłach nie stanie się wspólnotą w pełni braterską ani nie wzniesie się ponad granice, czyli nie stanie się wspólnotą naprawdę uniwersalną: jedność rodzaju ludzkiego, komunii braterską ponad wszelkimi podziałami rodzi powołanie przez słowo Boga, który jest Miłością”²¹.

Benedykt XVI wyjaśnia, że chociaż logika bezinteresownego daru nie wyklucza sprawiedliwości ani też jej nie zastępuje, to jednak „w rozwoju ekonomicznym, społecznym i politycznym, który chce być autentycznie ludzki, musi być uwzględniona *zasada darmości* jako wyraz braterstwa”²². W encyklice *Caritas in veritate* można odnaleźć rozwinięcie tego wątku, ale nie sposób przedstawić go tu w całości. Wydaje się, iż zasada darmości pojmowana jako wyraz braterstwa, jako konsekwencja miłości w prawdzie, która jest siłą tworzącą autentyczną wspólnotę, jednoczącą ludzi w taki sposób, że nie powoduje barier ani granic – stanowi kapitalną inspirację dla pracy socjalnej.

Nietrudno zauważyć, że uwzględnienie w pracy socjalnej zasady darmości, opartej na logice bezinteresownego daru, nie zakłada konieczności przyjęcia wiary chrześcijańskiej. Wystarczy, że punktem wyjścia będzie sumienie uformowane w duchu podstawowych wartości podyktowanych przez zdrowy ludzki rozsądek czy rozum praktyczny, albo –

¹⁷ Por. L. Kołakowski, *Rozmowy z diabłem*, Wydawnictwo: Prószyński i S-ka, Warszawa 2005.

¹⁸ Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate* (29 VI 2009 r.), n. 34.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże, por. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est* (25 XII 2005 r.), n. 3.

²¹ Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, n. 34.

²² Tamże.

używając języka z obszaru etyki politycznej – przez rozum polityczny²³. Jakie są to wartości? W nauczaniu społecznym Kościoła za najważniejsze z nich uznaje się te, które wpisane są w godność osoby ludzkiej. Należą do nich: miłość, sprawiedliwość, odpowiedzialność, solidarność, wolność, prawda, pokój, dobro wspólne i prawa człowieka²⁴.

Dokument społeczny Benedykta XVI stanowi również niemałą inspirację etyczną i aksjologiczną dla ekonomii społecznej. Pod tym względem warto zwrócić uwagę na następujący passus encykliki: „Działalność ekonomiczna nie może rozwiązać wszystkich problemów społecznych przez zwykłe rozszerzenie *logiki rynkowej*. Jej celem jest *dążenie do dobra wspólnego*, o które powinna także i przede wszystkim zabiegać wspólnota polityczna. (...) Społeczeństwo nie powinno się chronić przed rynkiem²⁵, lecz przed jego negatywnym ukierunkowaniem.

W uzasadnieniu Papież stwierdza, że „ekonomia i finanse — będące narzędziami — mogą być źle używane, jeśli posługujący się nimi ma jedynie egoistyczne cele. W ten sposób można przekształcić narzędzia ze swej natury dobre w narzędzia szkodliwe. Jednakże to zaślepiiony umysł ludzki powoduje te konsekwencje, a nie narzędzie samo z siebie. Dlatego nie należy odwoływać się do narzędzia, lecz do człowieka, do jego sumienia moralnego oraz osobistej i społecznej odpowiedzialności²⁶.”

Autor encykliki jest przekonany, że „można utrzymywać stosunki prawdziwie ludzkie, zacieśniać więzi przyjacielskie i społeczne, oparte na solidarności i wzajemności, również w ramach działalności ekonomicznej (...). Sfera ekonomiczna nie jest ani etycznie neutralna, ani ze swej natury nieludzka i antyspołeczna. Należy ona do działalności człowieka, i właśnie dlatego, że jest ludzka, jako struktura i instytucja musi mieć charakter etyczny²⁷.”

W tym miejscu Benedykt XVI apeluje, że „zarówno w dziedzinie myśli, jak i zachowań, nie tylko nie można zaniedbywać bądź osłabiać tradycyjnych zasad etyki społecznej, takich jak przejrzystość, uczciwość i odpowiedzialność, ale również w *stosunkach rynkowych zasada darmowości* oraz logika daru, jako wyraz braterstwa mogą i powinny występować w *obrębie normalnej działalności ekonomicznej*. Jest to potrzeba człowieka w chwili obecnej, ale przemawia za tym również racja ekonomiczna. Jest to potrzeba zarazem miłości, jak i prawdy²⁸.”

Jak tę potrzebę miłości i prawdy urzeczywistniać w praktyce życia społecznego? Autor *Caritas in veritate* daje pod tym względem cenną wskazówkę (podpowiedź), wedle której w każdym wymiarze życia ekonomicznego powinien być obecny aspekt wzajemnego braterstwa, oczywiście w różnej mierze i w specyficzny sposób. Działalność ekonomiczna nie może abstrahować od darmowości, która krzewi i umacnia solidarność oraz odpowiedzialność za sprawiedliwość i dobro wspólne w różnych podmiotach i odgrywających główne role osobach. Chodzi o to, by stworzyć pewną konkretną i głęboką formę demokracji ekonomicznej, w której solidarność oznaczałaby przede wszystkim odpowiedzialność wszystkich za wszystkich.

„Dlatego – zdaniem Papieża – potrzebny jest rynek, na którym w sposób wolny, w warunkach równych szans będą prowadzić działalność przedsiębiorstwa, które realizują różne cele instytucjonalne. Obok nastawionego na zysk przedsiębiorstwa prywatnego oraz różnego rodzaju przedsiębiorstw publicznych muszą mieć możliwość powstawania

²³ Por. B. Sutor, *Etyka polityczna. Ujęcie całościowe na gruncie chrześcijańskiej nauki społecznej*, tł. A. Marcol, Wydawnictwo Fundacji ATK „Kontrast”, Warszawa 1994, s. 155-178.

²⁴ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Laborem exercens* (14 IX 1981 r.), n. 12. 14.15.

²⁵ Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, n. 36.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

i działalności organizacje produkcyjne, które mają służyć wzajemnej pomocy i celom społecznym. Z ich wzajemnej konfrontacji na rynku można oczekiwać swoistego «skrzyżowania» sposobów działania przedsiębiorstw, a więc troski o *cywilizację ekonomii*. W tym przypadku miłość w prawdzie oznacza, że trzeba nadać formę i kształt organizacyjny tym inicjatywom ekonomicznym, które nie negując zysku, zamierzają wychodzić poza logikę równowartościowej wymiany oraz zysku, jako celu samego w sobie²⁹.

Kontynuując tę myśl, Benedykt XVI zwraca uwagę na relacje między przedsiębiorczością a etyką. Wydaje się, iż wnioski, do jakich dochodzi nie mogą nie zainteresować uczestników obecnej konferencji. Wskazuje bowiem na etyczny aspekt działalności tych organizacji, które realizują cele humanistyczne (humanitarne) i społeczne. Otóż Papież pisze, że dzisiaj, zważywszy na ewolucję systemu produkcyjnego, tradycyjne rozróżnienie między przedsiębiorstwami mającymi na celu zysk (*profit*) a organizacjami, które nie są nastawione na zysk (*non-profit*), jest zbyt uproszczone. „W ostatnich dziesięcioleciach – zauważa Autor *Caritas in veritate* - powstał rozległy obszar pośredni między tymi dwoma typami przedsiębiorstw. Tworzą go tradycyjne przedsiębiorstwa, które jednak zobowiązują się do pomocy krajom zafanym; fundacje, będące inicjatywą pojedynczych przedsiębiorstw; grupy przedsiębiorstw, stawiające sobie za cel użyteczność społeczną; zróżnicowany świat podmiotów tak zwanej ekonomii obywatelskiej i wspólnotowej. Nie chodzi tylko o «trzeci sektor», ale o nową, obszerną, złożoną rzeczywistość, obejmującą sferę prywatną i publiczną, która nie wyklucza zysku, ale uważa go za narzędzie do realizacji celów humanistycznych i społecznych. Fakt, że przedsiębiorstwa te rozdzielają zyski albo też ich nie rozdzielają, lub przyjmują taką czy inną formę przewidzianą przez normy prawne, staje się drugorzędny wobec ich gotowości do pojmowania zysku jako narzędzia do osiągnięcia celu, jakim jest humanizacja rynku i społeczeństwa³⁰. Benedykt XVI wyraża przekonanie, że te nowe formy przedsiębiorstw powinny w poszczególnych krajach znaleźć odpowiednią strukturę prawną i fiskalną, gdyż powodują takie przeobrażenia systemu ekonomicznego, w którym poszczególne podmioty ekonomiczne bardziej skutecznie podejmują obowiązki o charakterze humanistycznym i społecznym. Poza tym – jak zaznacza Autor encykliki *Caritas in veritate* – „sama wielorakość instytucjonalnych form przedsiębiorczości stwarza rynek bardziej cywilizowany i jednocześnie bardziej konkurencyjny³¹”.

3. Humanizacja pracy socjalnej i ekonomii społecznej

Mając na uwadze obecne spotkanie i charakter szlachetnej imprezy o nazwie „Targi Aktywnych Form Pomocy”, będącej debatą nad sprawą przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, nie sposób pominąć jeszcze jedną uwagę Papieża, czy raczej przestrożę wpisującą się w troskę o autentyczną humanizację pracy socjalnej i ekonomii społecznej. Benedykt XVI pisze bowiem, że realizacja celów humanistycznych i społecznych potrzebuje „osób, które uczestniczyłyby w procesie rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego poprzez solidarną obecność, towarzyszenie, formację i szacunek. W związku z tym organizacje międzynarodowe [dodajmy: również narodowe, regionalne i lokalne] powinny zastanowić się nad rzeczywistą skutecznością swych aparatów biurokratycznych i administracyjnych, często nazbyt kosztownych. Zdarza się niekiedy, że adresat pomocy staje się użyteczny dla tego, kto mu pomaga, i że ubodzy służą do utrzymania przy życiu kosztownych organizacji biurokratycznych, zatrzymujących na własne utrzymanie zbyt wysoki procent tych zasobów, które powinny być w istocie przeznaczone na rozwój. W tej perspektywie byłoby pożądanym,

²⁹ Tamże, n. 38.

³⁰ Tamże, 46.

³¹ Tamże.

aby wszystkie organizmy międzynarodowe oraz organizacje pozarządowe zatroszczyły się o całkowitą przejrzystość, informując donatorów i opinię publiczną o tym, jaki procent otrzymanych funduszy przeznaczany jest na programy współpracy, o prawdziwej treści tych programów i wreszcie o strukturze kosztów samej instytucji³². Nie ulega wątpliwości, że papieskie wołanie o humanistyczny charakter ekonomii odnosi się także do wielu inicjatyw z obszaru ekonomii społecznej, które przynależą do wielobarwnego obszaru pośredniego pomiędzy dwoma typami przedsiębiorstw tradycyjnych: *profit* i *non-profit*; obszaru, który jest zdolny traktować zysk jako narzędzie do osiągnięcia celów humanizacji rynku i społeczeństwa. Od razu trzeba koniecznie wyjaśnić, że humanizacja, o której mowa, oznacza przede wszystkim autentyczny, integralny rozwój. Papież daje pod tym względem praktyczne rady, mające oczywiście charakter etyczny. Jego zdaniem, w inicjatywach na rzecz rozwoju trzeba przestrzegać zasady „centralnego charakteru człowieka jako osoby ludzkiej, który w pierwszej kolejności powinien wziąć na siebie obowiązek rozwoju. Głównym celem jest poprawa sytuacji życiowej konkretnych osób danego regionu, aby mogły wypełniać te obowiązki, z których doświadczany niedostatek nie pozwala im się wywiązać. Troska nie może być nigdy postawą abstrakcyjną. Programy rozwoju, aby mogły być dostosowane do poszczególnych sytuacji, muszą charakteryzować się elastycznością. Natomiast osoby z nich korzystające powinny być bezpośrednio zaangażowane w ich opracowywanie i uczestniczyć w ich realizacji. Trzeba również zastosować zasady rozwoju i towarzyszenia - łącznie z monitorowaniem rezultatów - ponieważ nie istnieją powszechnie skuteczne recepty (...). Rozwiązania trzeba dostosowywać do życia narodów i konkretnych osób, oceniając roztropnie każdą sytuację. (...) Przede wszystkim [potrzebna jest] faktyczna mobilizacja wszystkich podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, zarówno osób prawnych, jak i fizycznych³³.

4. Ku polityce przyjaznej człowiekowi

Ogarniając myślą encyklikę społeczną Benedykta XVI o integralnym rozwoju ludzkim - *Caritas in veritate*, trudno nie zauważyć, że jest ona wielkim wołaniem o miłość i prawdę w życiu społecznym obejmującym także sferę pracy socjalnej i ekonomii społecznej. Wołanie to stanowi konsekwencję przyjęcia jednoznacznej i klarownej podstawy aksjologicznej i etycznej, w której za wartość nadrzędną wszelkiego postępu uważa się osobowy rozwój człowieka. W tej perspektywie Autor encykliki postuluje zastąpienie wąsko rozumianej „logiki rynku” – logiką solidarności oraz „logiką daru bez rekompensaty³⁴. Solidarność jest bowiem „faktem i dobrodziejstwem, jak również powinnością³⁵, natomiast logika daru wyraża ducha bezinteresowności i komunii³⁶. W sumie encyklika stanowi apel o przyjęcie etyki „przyjaznej osobie³⁷, której domaga się nade wszystko zdrowy rozsądek, czyli nie tylko prawda wiary, ale także prawda rozumu. Dzięki takiemu ujęciu głos Benedykta XVI wpisuje się w powszechną troskę o sprawiedliwość i dobro wspólne. Nie jest zatem pozbawiona znaczenia politycznego. Skoro już o polityce mowa, to na koniec warto przywołać jeszcze jedną bardzo ważną uwagę Autora encykliki *Caritas in veritate*. Píše on, że nie należy oddzielać działalności ekonomicznej, która obejmuje wytwarzanie bogactw (dóbr), od działalności politycznej, która z natury swej odpowiedzialna jest za sprawiedliwą

³² Tamże.

³³ Tamże, 47.

³⁴ Tamże, 37.

³⁵ Tamże, 43.

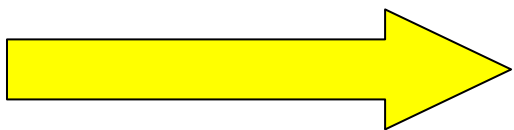
³⁶ Por. tamże, 39.

³⁷ Tamże, 45.

redystrybucję tych dóbr³⁸. Jak widać, jest to postulat zachowania harmonijnej równowagi pomiędzy polityką gospodarczą a polityką społeczną. Nie ulega wątpliwości, że w obu rodzajach polityki, podobnie zresztą jak w odniesieniu do etyki społecznej, Papieżowi chodzi o to, by była to polityka „przyjazna człowiekowi”, czyli uwzględniająca jego autentyczne dobro. Wydaje się, że w demokratycznym państwie konstytucyjnym podstawą moralną takiej polityki z powodzeniem może być personalizm ze swoją etyką i aksjologią. Personalizm nadaje głębszy i bardziej wyraźny sens także inicjatywom wpisującym się w autentyczną politykę społeczną. Czyż nie stanowi on szansy na ożywienie etyczne aktywnych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, które stanowią przedmiot obecnej refleksji? Czyż nie potrzebuje go ludzka aktywność na polu pracy socjalnej i ekonomii społecznej?

³⁸ Por. tamże, 36.

WYSTAWCY – UCZESTNICY TARGÓW

STOISKO NR 1:

DOROŚLI Z AUTYZMEM

**Wystawca: Fundacja Wspólnota Nadziei w Więckowicach
Województwo Małopolskie**

Cel główny: utworzenie i prowadzenie ośrodka pobytu stałego, pracy, terapii i rehabilitacji dla dorosłych osób z autyzmem. Miejsce: Więckowice, gmina Zabierzów, powiat Krakowski. Typ ośrodka: wspólnota wiejska (Farma). Miejsce zamieszkania 30 osób z autyzmem w 5 domach mieszkalnych (RDP). Miejsce pracy, terapii i rehabilitacji dla mieszkańców oraz osób dojeżdżających w trybie dziennym (DCA). Głównym zajęciem: praca na roli, w sadzie i w ogrodzie, przetwórstwo warzyw i owoców, stolarstwo, rękodzieło. Obszar Farmy: 7 ha. Teren ogrodzony. Pierwszy dom wybudowany został w roku 2005 i od tego czasu działa Dzielne Centrum Aktywności, utrzymywane dzięki uzyskanym dotacjom. W ramach projektu Partnerstwo dla Rain Mana - Rain Man dla Partnerstwa (finansowanym ze środków EFS w ramach IW Equal) rękami osób z autyzmem posadzony został sad, jagodnik i zagajnik. Wydzielony został warzywnik. Od 3 lat zbieramy plony. Są to warzywa i owoce. Robimy przetwory. Gospodarstwo rolne posiada certyfikat gospodarstwa ekologicznego. Od września 2008 roku rozpoczął działalność Rodzinny Dom Pomocy, w którym zamieszkało pierwszych trzech mieszkańców.

STOISKO NR 2:

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ SPOŁECZNA, JAKO SPOSÓB INTEGRACJI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ OSÓB WYKLUCZANYCH Z RYNKU PRACY Z POWODU CHOROBY PSYCHICZNEJ

**Wystawca: Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej oraz Stowarzyszenia Rodzin Zdrowia Psychicznego w Krakowie
Województwo Małopolskie**

Działa od czerwca 2003 r., zatrudnia 21 osób chorujących psychicznie ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz prowadzi treningi zawodowe i praktyki dla uczestników WTZ. Wzorcową placówką jest Pensjonat i Restauracja ZAZ Stowarzyszenia „U Pana Cogito” w Krakowie.

Od maja 2007 r. założona została Firma Społeczna „Catering Cogito”- Kraków, zatrudniająca 10 osób chorujących psychicznie, a także Wypożyczalnia Rowerów COGITO – kolejne 10 osób.

Kolejna placówka to Laboratorium Cogito Sp. z o.o. – Firma Społeczna Stowarzyszenia, działająca od maja 2005 r.

STOISKO NR 3:

AKTYWIZACJA ZAWODOWA LEKARSTWEM NA WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Wystawca: Caritas Diecezji Kieleckiej www.kielce.caritas.pl
Województwo Świętokrzyskie

Obszar działania Caritas Diecezji Kieleckiej obejmuje rejon od Krakowa do Kielc. Podmiot ten dysponuje następującym potencjałem organizacyjnym: 58 placówek całorocznych, 700 zatrudnionych osób, świadcząc usługi dla ok. 30 tys. osób rocznie.

Pierwsze inicjatywy zatrudniania osób bezdomnych i uzależnionych:

- 1996: Firma remontowo-budowlana przy schronisku św. Brata Alberta w Kielcach
- Od 1998: zatrudnienie bezdomnych, jako dozorców w powstających placówkach Caritas
- 2003-2004: Zatrudnienie subsydiowane osób długotrwale bezrobotnych (PAOW – Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich; ok. 50 osób zatrudnionych),
- **2004**: Centrum Integracji Społecznej (pierwszy niepubliczny CIS w Polsce),
- **2003**: Biura Aktywizacji Osób Bezrobotnych (implementacja francuskiej metody towarzyszenia)
- **2005-2006**: Sieć 6 Klubów Integracji Społecznej.

Ponadto efekty na polu działalności spółdzielni socjalnych - aktywne uczestniczenie w pracach przygotowawczych ustawy o spółdzielniach socjalnych, ośrodek informacyjno-promujący powstawanie spółdzielni socjalnych (2005-2008).

STOISKO NR 4:

AKTYWNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU NA PODSTAWIE PODLASKICH DOŚWIADCZEŃ

Wystawca: Podlaski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Białymstoku
Województwo Podlaskie
www.powes.owop.org.pl

Projekt "Podlaski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej" realizowany jest w partnerstwie, przez instytucje zaangażowane w rozwój ekonomii społecznej w województwie podlaskim. Liderem projektu jest **Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku** OWOP jest stowarzyszeniem apolitycznym i niezależnym działającym na rzecz rozwoju trzeciego sektora oraz aktywizacji społecznej w województwie podlaskim, jest członkiem Ogólnopolskiej Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych – SPLOT oraz międzynarodowej sieci – CEE CITIZEN NETWORK.

Partnerem projektu jest **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łapach**

Celem projektu "Podlaski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej" jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wsparcie sektora Ekonomii Społecznej oraz budowanie otoczenia sprzyjającego jego rozwojowi.

Do udziału w projekcie zapraszane są:

- organizacje pozarządowe
- podmioty ekonomii społecznej
- mieszkańcy powiatów: białostockiego, hajnowskiego, siemiatyckiego, sokólskiego i bielskiego.

Podlaski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej zaprasza do skorzystania z oferty:

1. Punktów informacyjno - doradczych w Białymstoku i Łapach.
2. Specjalistycznych usług księgowych.
3. Szkoły Ekonomii Społecznej.
4. Szkoleń dla osób fizycznych z zakładania i prowadzenia podmiotów ekonomii społecznej.

STOISKO NR 5:

LUBELSKA EKONOMIA SPOŁECZNA

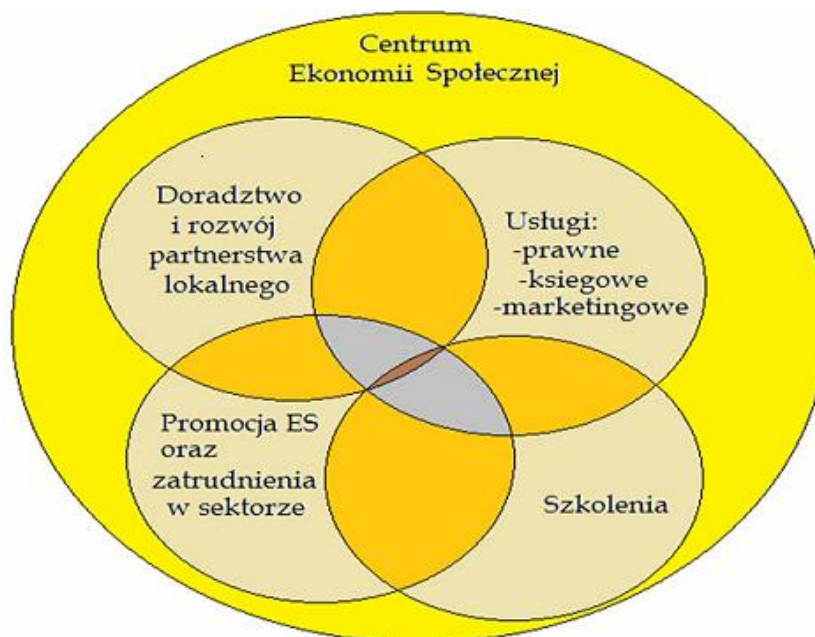

Wystawca: Centrum Ekonomii Społecznej w Lublinie
www.albert.lublin.pl/ces
Województwo Lubelskie

Centrum Ekonomii Społecznej w Lublinie jest instytucją otoczenia sektora ekonomii społecznej, ośrodkiem wsparcia ekonomii społecznej (OWES)) obejmującym swym zasięgiem całe woj. lubelskie.

Centrum powstało 1 stycznia 2010 roku, jako wyodrębniona jednostka organizacyjna Stowarzyszenia Bractwo Miłosierdzia im. Św. Brata Alberta w Lublinie.

Celem Centrum Ekonomii Społecznej jest kompleksowe wsparcie podmiotów ES działającego na terenie woj. lubelskiego dla utworzenia do końca 2011 r. 5 partnerstw lokalnych oraz szkolenie z zakresu tworzenia i funkcjonowania podmiotów ES ponad 180 osób, będących liderami w woj. lubelskim

STOISKO NR 6:

USŁUGI REINTEGRACJI SPOŁECZNEJ i ZAWODOWEJ W ŁOBZIE

Wystawca: Centrum Integracji Społecznej „Od Nowa” w Łobzie
www.cislobez.com
Województwo Zachodniopomorskie

CIS Łobeski był pierwszym centrum w Polsce o zasięgu powiatowym. Jego uczestnikami są najczęściej mieszkańcy najodleglejszych miejscowości tego powiatu. Jest to szansa pomocy dla każdego mieszkańca powiatu. Stanowi to niezwykle trudne przedsięwzięcie logistyczne ze względu nawet na dotarcie uczestników na zajęcia.

To przykład bardzo dobrego partnerstwa pomiędzy Starostwem Powiatowym, PCPR, PUP oraz organizacjami pozarządowymi.

Uczestnikami są osoby z gmin: Łobez, Węgorzyno, Dobra, Resko i Radowo Małe. Wszystkie gminy partycypują w kosztach funkcjonowania CIS Łobez.

Edycje zajęciowe:

- a) I edycja - 1 września 2005 - rozpoczęcie funkcjonowania CIS „Od Nowa” – 44 uczestników w tym 20 pań,
- b) II edycja - 1 stycznia 2007 – 61 uczestników w tym 34 pań,
- c) III edycja - 1 maja 2008 – 80 uczestników w tym 48 pań,
- d) IV edycja - 1 listopada 2010 – 55 uczestników w tym 35 pań.

Zasadą obowiązująca w CIS Łobez jest reguła „*CIS nie wykonuje zleceń, usług, które mogą być konkurencyjne dla przedsiębiorców powiatu łobeskiego*”.

Reintegracja zawodowa odbywa się również w prywatnych zakładach. Uczestnicy w trakcie praktyk w firmie Swedwood Polska pod baczny okiem instruktora

STOISKO NR 7:

ZATRUDNIENIE SOCJALNE W MIEŚCIE CHEŁM

**Wystawca: Centrum Integracji Społecznej w Chełmie
Województwo Lubelskie**

CIS Chełm działa od 2006 r. a w dniu 16 października 2006 r. podpisano pierwszy indywidualny program zatrudnienia socjalnego w tym mieście. Projekty zrealizowane w okresie 2006 – 2010 to:

- w okresie od 15.08.2006r. do 31.01.2008r. realizowano projekt współfinansowany z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO w ramach SPO RZL 2004-2006
- W okresie od 1.01.2009 do 28.02.2010 realizuje projekt „Spróbujmy jeszcze raz...” współfinansowany z EFS w ramach POKL

Kolejnym przedsięwzięciem jest projekt, którego czas wykonania przewidziano na okres od 1 października 2010 r. do 30 września 2012 r. - projekt „Nowa szansa” współfinansowany z EFS w ramach POKL

Liczba uczestników w edycjach zajęć CIS Chełm

- I edycja od 16.10.2006 roku do 31.12.2007 roku 64 osoby
- II edycja od 14.01.2008 roku do 28.02.2009 roku 50 osób
- III edycja od 15.01.2009 roku 31.01.2010 roku 65 osób
- IV edycja od 1.02.2010 roku - 68 osób

CIS Chełm przyczynił się do powstania pierwszej w mieście spółdzielni socjalnej „Tęcza”, założonej przez uczestników III edycji. Spółdzielnia prowadzi działalność gastronomiczną oraz planuje usługi opiekuńcze.

STOISKO NR 8:

KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ – POCZĄTEK ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

**Wystawca: Klub Integracji Społecznej „Humanus” z Janowa Lubelskiego
Województwo Lubelskie**

Janowski Stowarzyszenie Niesienia Pomocy „Humanus” podejmuje szereg działań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Janów Lubelski i aktywnie włącza się w działania mające na celu pomoc najuboższym mieszkańcom gminy.

Celem Stowarzyszenia jest zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych osobom wymagającym wsparcia oraz promocja działań profilaktycznych w środowisku dzieci i młodzieży. Jednym z takich działań jest prowadzenie Świetlicy Środowiskowej „Stokrotka”. Świetlica została utworzona w 2007 roku w ramach programu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej „Świetlica Praca Staż” - Świetlice socjoterapeutyczne w środowisku wiejskim”.

Świetlica finansowana jest z środków własnych Stowarzyszenia oraz dotacji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, a opiera się na pracy wolontariuszy, osób skierowanych przez Powiatowy Urząd Pracy do pracy w ramach zatrudnienia subsydiowanego oraz członków Stowarzyszenia Humanus.

Stowarzyszenie jest inicjatorem kilku projektów, w ramach których organizowano programy prac społecznie użytecznych i roboty publiczne na wybranych obiektach budownictwa socjalnego w Janowie Lubelskim.

STOISKO NR 9:

AKTYWIZACJA I INTEGRACJA W SIEDLCACH

**Wystawca: Centrum Integracji Społecznej w Siedlcach
Województwo Mazowieckie**

Centrum Integracji Społecznej w Siedlcach zostało utworzone przez NSZZ Solidarność Oddział w Siedlcach i Caritas Diecezji Siedleckiej, jako organizacja pozarządowa.

Działa w formie jednostki wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo z Caritas Diecezji Siedleckiej, co umożliwia określenie przychodów, kosztów i wyników działalności. Status CIS jednostka uzyskała 23 sierpnia 2005 roku.

Prowadzone dla uczestników zajęć sekcje zawodowe obejmują pracownie: ślusarsko – spawalniczą, krawiecko – szwalniczą, remontowo – budowlaną, florystyczno - ogrodniczą oraz opiekuna osób starszych.

CIS Siedlce posiada podpisane umowy o współpracy z PUP Siedlce, Przedsiębiorstwem Mostostal Siedlce oraz PGK Siedlce.

STOISKO NR 10:

STASZOWSKIE DOŚWIADCZENIA W ZATRUDNIENIU SOCJALNYM

**Wystawca: Centrum Integracji Społecznej w Staszowie
Województwo Świętokrzyskie**

Centrum Integracji Społecznej w Staszowie, zostało utworzone we wrześniu 2005 r. z inicjatywy Burmistrza Miasta i Gminy Staszów i Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Staszowie, jako gospodarstwo pomocnicze przy Ośrodku Pomocy Społecznej w odpowiedzi na znaczący problem wykluczenia społecznego na terenie gminy Staszów. Od początku swojej działalności Centrum pozyskało 50 tys. zł dotacji celowej z Urzędu Marszałkowskiego oraz Województwa Świętokrzyskiego na pierwsze wyposażenie. Głównym źródłem finansowania jest jednak EFS.

Efekty działalności to:

- Realizacja w okresie 14 lipiec 2006 r. do 23 marzec 2008 r. realizowało projekt „Skorzystaj z szansy”,
- Partnerstwo w okresie od 1 lipca 2008r do 31 grudnia 2008 r. w projekcie systemowym realizowanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Staszowie.
- Wykonanie najciekawszego i najbardziej efektywnego w województwie świętokrzyskim w okresie od 1 listopada 2008 r. do 30 czerwca 2010 r. projektu „Nowe umiejętności – nowe możliwości”, za co został nagrodzony statuetką „Świętokrzyskiego Superprojektu”.

STOISKO NR 11:

ZIELONA GÓRA – INTEGRACJA SPOŁECZNA I ZATRUDNIENIE SOCJALNE

Wystawca: Centrum Integracji Społecznej w Zielonej Górze
cis_zgora@poczta.onet.pl
Województwo Lubuskie

Centrum Integracji Społecznej w Zielonej Górze jest gospodarstwem pomocniczym Urzędu Miasta Zielona Góra. Działa od 2005 r. na podstawie zarządzenia Prezydenta Miasta Zielona Góra oraz statusu przyznanego przez Wojewodę Lubuskiego. Zrealizowane projekty:

- a) „Działalność Centrum Integracji Społecznej w Zielonej Górze” - okres realizacji: 01.10.2005 – 31.12.2007 r. Całkowita wartość projektu: 1 330 787 zł.
- b) „Centrum Integracji Społecznej w Zielonej Górze” - okres realizacji: 01.07.2008 r. - 31.12.2009 r. Całkowita wartość projektu: 1 516 600 zł.

W budynku Centrum uczestnicy kursów mają do dyspozycji:

- 2 sale wykładowe służące do prowadzenia zajęć reintegracji zawodowej i społecznej
- pracownię krawiecką
- salę komputerową (7 stanowisk – każde wyposażone w komputer i drukarkę)
- pracownię gastronomiczną
- salę gimnastyczną
- pracownię grupy kasjer – sprzedawca
- salkę telewizyjną
- pokój do rozmów rekrutacyjnych
- salę konferencyjną

Łączna powierzchnia użytkowa budynku wynosi 821 m².

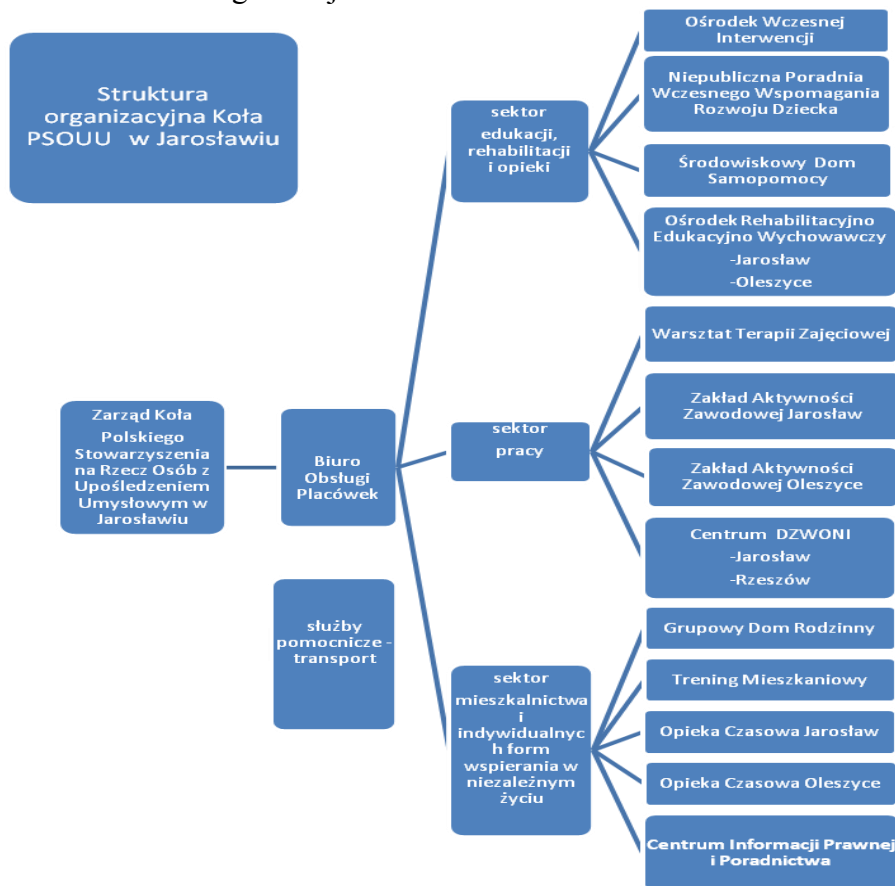
STOISKO NR 12:

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE – AKTYWNE SPOŁECZNIE I ZAWODOWO

**Wystawca: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Jarosławiu
Województwo Podkarpackie**

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Jarosławiu jest organizacją pożytku publicznego. Celem jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z upośledzeniem umysłowym, tworzenia warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin. Organizacja działa od 1983 roku.

Teren działania Koła obejmuje pięć powiatów: jarosławski, przeworski, lubaczowski, leżajski i przemyski. Łącznie z placówek Koła korzysta ponad 700 dzieci, młodzieży i dorosłych osób niepełnosprawnych. W prowadzonych placówkach i służbach Koło zatrudnia 318 pracowników wielu specjalności.

Działalność organizacji jest finansowana ze składek członkowskich oraz środków publicznych pochodzących z budżetu państwa.

STOISKO NR 13:

AKTYWNA BEZDOMNOŚĆ

Wystawca: Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn w Sandomierzu – Caritas Diecezji Sandomierskiej
tszostek@caritas.pl
Województwo Świętokrzyskie

Caritas Diecezji Sandomierskiej jest organizacją pożytku publicznego, której misją i zadaniem jest niesienie pomocy najbardziej potrzebującym dającą nadzieję na godne życie osobom znajdującym się w bardzo trudnej sytuacji losowej.

Działania obejmują:

- ❖ organizowanie pomocy doraźnej i długoterminowej;
- ❖ udział w akcjach na rzecz osób potrzebujących;
- ❖ zakładanie i prowadzenie ośrodków opieki zamkniętej i otwartej, ośrodków interwencji kryzysowej, schronisk dla bezdomnych;
- ❖ prowadzenie placówek edukacyjnych, kolonijnych oraz medycznych

Caritas Diecezji Sandomierskiej jest organem prowadzącym dla:

- ❖ Stacji Opieki Caritas w Sandomierzu w Tarnobrzegu, Nisku, Modliborzycach, Domostawie, Janowie Lubelskim,
- ❖ Schroniska dla Bezdomnych Kobiet w Rudniku nad Sanem,
- ❖ Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn w Sandomierzu,
- ❖ Warsztatów Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem oraz w Janowie Lubelskim,
- ❖ Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem,
- ❖ Domu Samotnej Matki w Rudniku nad Sanem,
- ❖ Ośrodka Rehabilitacyjno – Edukacyjnego „Radość Życia” dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Sandomierzu.

STOISKO NR 14:

SPÓŁDZIELCZOŚĆ SOCJALNA – PRAKTYKA

**Wystawca: Spółdzielnia Socjalna „Konar” w Tarnobrzegu
Województwo Podkarpackie**

W listopadzie 2005 - zebranie założycielskie Spółdzielni Socjalnej „KONAR” w Tarnobrzegu. Spółdzielnię założyło 7 osób mających statut bezrobotnych, którzy automatycznie stali się członkami założycielami. Kolejne daty to:

- 28-12-2005 spółdzielnia uzyskuje wpis do rejestru przedsiębiorców w KRS
- 04-01-2006 spółdzielnia uzyskuje numer REGON i NIP
- 13-07-2006 faktyczne rozpoczęcie działalności spółdzielni - otwieramy „NASZ” BAR - spółdzielnia uzyskuje pierwszy przychód oraz podpisuje umowy o pracę z członkami spółdzielni.

Działalność spółdzielni socjalnej obejmuje:

- a) produkcja wyrobów garmazeryjnych oraz sprzedaż produktów w barze „NASZ”,
- b) dostarczanie produktów do domu klienta - usługa na telefon,
- c) od stycznia 2009 prowadzimy punkt gastronomiczny przy RARR w Rzeszowie,
- d) organizację imprez okolicznościowych zarówno w barze jak i u klienta,
- e) usługi cateringowe
- f) dostarczanie posiłków profilaktycznych dla firm: Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy w Tarnobrzegu, oraz obiady dla dzieci w szkołach na terenie Tarnobrzega

Spółdzielnia socjalna "Konar" z Tarnobrzega, którą założyli bezrobotni otrzymała w 2008 roku nagrodę ministra pracy i polityki społecznej.

STOISKO NR 15:

SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA „PIĘĆ PLUS” – ODWAGA i AKTYWNOŚĆ

Wystawca: Spółdzielnia Socjalna „Pięć Plus” w Stalowej Woli
Województwo Podkarpackie

Początki spółdzielni socjalnej:

- zebranie założycielskie odbyło się 11 października 2009 r.
- wpis do KRS – dnia 3 listopada 2009 r.
- z dniem 1.01.2010 r. rozpoczęto działalność gospodarczą
- wszyscy członkowie założyciele uzyskali dotacje z PUP Stalowa Wola.

Spółdzielnia Socjalna „Pięć Plus” ze Stalowej Woli uzyskała poręczenie Prezydenta Miasta Stalowa Wola przy ubieganiu się o dotacje z Funduszu Pracy.

Świadczone usługi to:

- usługi porządkowe na terenie osiedli mieszkaniowych Stalowej Woli (299 klatek),
- usługi porządkowe w firmach i mieszkaniach prywatnych,
- usługi opiekuńcze nad starszymi osobami,
- usługi pralnicze.

Spółdzielnia posiada, jako jedyna w rejonie naszego miasta zestaw do mycia okien na wysokościach.

W planach powstanie tzw. Zespołu Wychowania Przedszkolnego zapewniającego całodzienną opiekę dzieciom, które nie znalazły miejsca w przedszkolach.

STOISKO NR 16:

VIFENIX – POMYSŁOWOŚĆ SPÓŁDZIELNI SOCJALNEJ

**Wystawca: Spółdzielnia Socjalna „Vifenix” w Krakowie
Województwo Małopolskie**

Spółdzielnia Socjalna „Vifenix” oferuje budownictwo mieszkaniowe w oparciu o nowatorskie rozwiązania technologiczne. Domy składane jak z klocków Lego z lekkich elementów, co umożliwia zatrudnienie przy ich wznoszeniu przyszłych mieszkańców, a to obniżenie kosztów budowy.

Technologia pozwala zastosować nowoczesne, ekologiczne rozwiązania. Energia elektryczna za darmo i bez uzależnienia od przerw w dostawach, budowa i montaż małych elektrowni wiatrowych.

Najmniejsze elektrownie wiatrowe, to małe wiatraczki, na potrzeby altanek działkowych i małych domków letniskowych, zabezpieczające do 5 punktów świetlnych. Przy stałym wzroście energii oraz częstych awariach, przy stałej opłacie, nawet gdyby energii nie używać, Mała elektrownia wiatrowa jest w stanie zabezpieczyć potrzeby gospodarstwa domowego przy stałym wzroście energii oraz częstych awariach.

Krakowska Spółdzielnia Socjalna Vifenix realizuje działalność opartą o ustawę o swobodzie działalności gospodarczej. Specjalizuje się w renowacji grobowców, nawet tych bardzo zdegradowanych. Ponadto organizuje szeroko rozumianą pomoc dla innych spółdzielni socjalnych.

STOISKO NR 17:

LOKALNE INICJATYWY – KROK DO AKTYWNYCH FORM POMOCY

Wystawca: Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Augustowie
www.sisg.org.pl, e-mail: sisg@sisg.org.pl
Województwo Podlaskie

Stowarzyszenie jest samodzielnym realizatorem wielu projektów w obszarze: promowania lokalnej aktywności i przedsiębiorczości, współpracy z instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego i inicjatyw lokalnych, działania na rzecz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, działalności edukacyjnej, oświatowo-wychowawczej, charytatywno-opiekuńczej, kulturalnej, w propagowaniu idei wolontariatu, oraz działalności na rzecz rodziny, propagowanie wartości wychowawczych. Najważniejsze wśród nich to:

- a) Centrum Współpracy Lokalnej (marzec 2003 r. - luty 2004 r.) - pomoc organizacjom pozarządowym-25, działającym w powiecie augustowskim w wypełnianiu ich misji statutowych,
- b) Augustowski Tydzień Rodziny organizowany jest od 1999 r. W ramach tej akcji organizowane są spotkania, wykłady, sesje samorządowe poświęcone problematyce rodziny,
- c) Nasze Leśne Bohatery (luty 2004) - celem projektu było zaktywizowanie młodzieży i mieszkańców wsi Nowe Leśne Bohatery i Stare Leśne Bohatery (gmina Lipsk) poprzez stworzenie ekspozycji stałej składającej się ze zdjęć rodzinnych wraz z opisem dziejów wsi w budynku zlikwidowanej szkoły podstawowej,
- d) Wiosenne warsztaty rękodzieła ludowego (2007) Lipsk nad Biebrzą - warsztaty obejmowały grupę 14 osób, które uczestniczyły w codziennych 6-cio godzinnych zajęciach w zakresie wikliniarstwa oraz garncarstwa i ceramiki artystycznej,
- e) Partnerstwo na Rzecz Rozwoju w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL - „Wchodzenie, utrzymanie, powrót na rynek pracy osób po chorobie psychicznej (03.2006 – 03.2008). Celem Partnerstwa było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz dyskryminacji na rynku pracy osób po przebytych kryzysie.

Bardzo poważną pozycją w działalności Stowarzyszenia zajmuje działalność wspomagająca pierwsze w powiecie augustowskim Przedsiębiorstwo Społeczne „Galeria Smaku” a także współpraca z Centrum Integracji Społecznej z Elku.

STOISKO NR 18:

ZAZ TO TEŻ POMOC i WSPARCIE

Wystawca: Zakład Aktywizacji Zawodowej w Stanisławowie k/Płocka
www.fpdn.org.pl
Województwo Mazowieckie

Zakład rozpoczął działalność 27 kwietnia 2001 roku we wsi Stanisławowo, w gminie Drobin, w odległości ok. 30km od Płocka. Zatrudnia 40 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

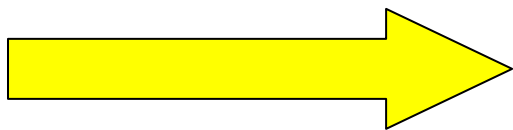
ZAZ w okresie styczeń 2009 r. - czerwiec 2010 r. realizował projekt „Glina - terapia i zarobek dla niepełnosprawnych”, a w okresie styczeń – grudzień 2009 r. projekt „Z komputerem jaśniej”, skierowany zarówno do młodzieży jak i osób dorosłych.

ZAZ współpracuje z następującymi podmiotami:

- Zakład przetwórstwa mięsnego „Peklimar”
- Zakład chemiczny „Hal”
- Producent cukierków ZPC Milanówek
- Producent kapusty kiszzonej „Stanter”
- Producent kapusty kiszzonej Lisicki Józef
- Hurtownia warzyw „Unirest”
- Producent napojów „Witamex”
- Zakład przetwórstwa mięsnego „Olewnik”
- Piekarnia Grachamka
- Piekarnia Radzanowo
- Piekarnia Rękawczyn
- Producent nawozów „Agromin”
- Polskie Młyny
- Producent odzieży roboczej „Pirat”
- Młyn w Bielsku
- Hurtownia opakowań „Pako”
- Ośrodek Badawczo Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego w Płocku
- Zakłady Azotowe w Puławach

WNIOSKI PANELOWE

Podczas drugiego dnia Targów odbyły się dwa panele dyskusyjne z udziałem:

- a) przedstawiciele 18 podmiotów uczestniczących w tym przedsięwzięciu, reprezentujących praktyków w dziedzinie usługi wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- b) reprezentantów wojewódzkiej administracji rządowej i samorządowej w osobach, Pani Moniki Lipińskiej, Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, Pani Małgorzata Frant-Błażucka z Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, Pana Antoniego Rudnika, Dyrektora MOPR Lublin, Pana Wiesława Różyńskiego, Wójta Gminy Biłgoraj, a także Pani Krystyny Wyrwickiej, Dyrektora Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej MPIPS,
- c) reprezentantów Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Biłgoraju, Centrum Ekonomii Społecznej w Lublinie oraz Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej Oddział w Lublinie,
- d) przedstawiciela Instytutu Socjologii UMCS w Lublinie, Pani dr Marty Komorowskiej oraz Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego Pana prof. Jerzego Krzyszkowskiego.

Tematyka paneli poświęcona była zagadnieniom codziennej pracy pracowników socjalnych i barierom utrudniającym wykonywanie przez nich zadań w środowisku osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz perspektywom rozwoju różnych form instytucjonalnych zatrudnienia socjalnego.

Tytuły paneli:

- Pierwszy panel dyskusyjny „Rola pracownika socjalnego i pracy socjalnej w aktywnych formach pomocy” – moderator dr Marta Komorska,
- Drugi panel dyskusyjny „ Nowe rozwiązania prawne w dziedzinie zatrudnienia socjalnego” – moderator Andrzej Trzeciecki (MPIPS Warszawa)

Do najważniejszych panelowych wniosków końcowych należą poniższe tezy:

1. **Certyfikat Klubu Integracji Społecznej** – konieczne jest rozważenie możliwości wprowadzenia reguły prawnej pozwalającej potwierdzać przygotowanie kadry danego klubu do świadczenia usług, ich jakości i odpowiedzialności za powierzone zadania. Obecna sytuacja, zwłaszcza w zakresie realizacji projektów finansowanych w ramach POKL doprowadziła do sytuacji, w której wiele podmiotów tworzy te jednostki zatrudnienia socjalnego bez wcześniejszego przygotowania merytorycznego, zwłaszcza w odniesieniu do kadry pracowników, a następnie poszukuje „fachowców” celem zrealizowania projektu. Postulat zmierza do ewentualnego rozważenia propozycji przyznawania przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej dokumentu zaświadczonego i gwarantującego odpowiedni poziom jakości usług w przypadku zamiaru ich zlecenia przez samorząd gminy. Nie oznacza to, aby inni nie mogli tworzyć takiej jednostki organizacyjnej zatrudnienia socjalnego, jaką jest klub integracji społecznej, ale byłoby skutecznym sposobem rozróżniania. Postulat ten wiąże się ze sprawą przyznawania przez wojewodów dla centrów integracji społecznej tzw. statutu (proces analityczno – kontrolny przygotowania do wykonywania zadań ustawy o zatrudnieniu socjalnym).
2. **Staż bezrobotnych w Klubach Integracji Społecznej** – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 sierpnia 2009 roku, w sprawie szczegółowych warunków odbywania staży przez bezrobotnych (przepis § 2), wprowadziło regułę, z której wynika, że w organizacjach pozarządowych, (np. stowarzyszenia) prowadzących kluby można organizować staż jedynie dla jednej osoby bezrobotnej. Ta reguła uniemożliwia angażowanie osób bezrobotnych na stażach w placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe, np. w kilku świetlicach tej organizacji lub w klubach. Przed wprowadzeniem przepisów tego rozporządzenia kluby a także inne placówki organizacji pozarządowych jak również same organizacje były miejscem odbywania staży bezrobotnych (często będących klubowiczami), uznawanych, jako dobre narzędzie reintegracji zawodowej. Postulat zmierza do rozważenia propozycji powrotu przepisów prawnych sprzed daty wprowadzenia ww. rozporządzenia.
3. **Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej** - wskazanym wydaje się rozważenie możliwości utworzenia nieformalnej struktury reprezentantów obu tych jednostek zatrudnienia socjalnego, która byłaby traktowana, jako forum dyskusyjne środowiska pracowników, spotkań i wymiany doświadczeń a także, jako instytucja do współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej. Środowisko centrów i klubów integracji społecznej postulowało, aby Departament Pomocy i Integracji Społecznej pełnił rolę inicjującą dla Konwentu do czasu wykrystalizowania tej formy współpracy.
4. **Targi Aktywnych Form Pomocy** – to przedsięwzięcie uznano, jako niezwykle potrzebne forum prezentacji dorobku i efektów instytucji i podmiotów wykorzystujących aktywne formy pomocy w oddziaływaniu na postawy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Postulowano, aby w miarę możliwości finansowo – organizacyjnych targi mogły się odbywać rokrocznie.